

Povijest britanskog Sas-a

Marković, Bruno

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:820457>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Bruno Marković

**PREGLED POVIJESTI SAS-a: NASTANAK I
VAŽNIJE OPERACIJE**

Završni rad

Zagreb, 11. rujna 2020.

FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
Odsjek za povijest

Bruno Marković

**PREGLED POVIJESTI SAS-a: NASTANAK I
VAŽNIJE OPERACIJE**

Završni rad

Kandidat: Bruno Marković

Mentor: doc. dr. sc. Vlatka Vukelić

Sumentor: Mijo Beljo mag. educ. hist.

Zagreb, 11. rujna 2020.

Sadržaj

Uvod	4
David Stirling i rani početci	4
Početci L Detachment-a	11
Probna misija	14
Operacija Squatter	15
Operation Greenroom	18
Stirling je zarobljen	25
Operacija Bigamy	27
SRS djeluje u Italiji	29
Pomoćne operacije za Dan D	31
Operacije nakon Dana D i privođenje rata kraju	33
SAS poslije II. Svj. rata	34
21. Special Air Service Regiment	35
Malajski izviđači	35
22SAS	38
22SAS u Omanu	38
Integracija SAS-a u Redovnu vojsku	39
Operacije na Borneu i u Adenu	40
Sjeverna Irska i borba protiv terorizma	43
Kriza u veleposlanstvu	46
__ Početak krize, ideologija operativaca i proces selekcije	46
__ Pregled opsade	47
Operacije na Balkanu	48
Zaključak	50

Uvod

U ovom radu cilj mi je prikazati važnije operacije Britanskog Special Air Service. Prikazati skromne početke koje su gotovo spriječile njegov osnutak, te kako su dobile ime. U prvom dijelu koncentrirat ću se na period II. Svj. Rata budući da su 2 vojnika Britanske vojske postavila solidno temelje koje će se od tad nadograđivati i po potrebi preinačiti. Smatram da je teško razumjeti način razmišljanja SASa bez osnova iz operacija II. Svj. Rata. Cilj mi je prikazati razvitak jedinice kroz povijest i važne misije. To nažalost znači da nisam u mogućnosti obraditi više njih jer bi se daleko premašio opseg rada ove razine, uostalom samo mali broj misija je poznat, dok se nova saznanja postupno otkrivaju sukladno tekućim diplomatskim praksama. Namjeravam proći život osnivača, koji će ga potaknuti na osnutak; kampanje u II. Svj ratu od Sj. Afrike i Italije; postratno razdoblje formiranjem Malajskih izviđača, krize na Borneu i Adenu sve do modernijeg doba i razvitka anti terorističke jedinice koja će sprječavati masakr u Sjevernoj Irskoj, opsadu Iranskog veleposlanstva kao i neke vojne operacije i izvlačenja ratnih zločinaca na tlu bivše Jugoslavije u suradnji s NATO-om.

David Stirling i rani početci

Povijest The British Army's Special Air Service ili SAS traje od vremena II. svj rata tijekom Zapadne pustinjske kampanje sve do danas. Povijest SASa započinje u srpnju 1941. prilično ne-konvencionalnom idejom poručnika škotske garde Davida Stirlinga koji je tada služio u 8. jedinici britanskih komandosa.¹²³ Došao je na ideju formiranja malih jedinica koje bi bile obučene u skakanju s padobranom i potom djelovali iza neprijateljskih linija: skupljajući obavještajne podatke, uništavali neprijateljske zrakoplove i onesposobljavali puteve opskrbe i pojačanja.⁴ Pet mjeseci prije prve operacije kodnog imena Squatter, David Stirling ležao je u bolnici u Kairu. Bio je imobiliziran nakon što je iskočio iz aviona bez

¹ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 21.

² Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing 7

³ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 17

⁴ <https://www.britannica.com/biography/David-Stirling> /posljednji pristup ostvaren 17.9.2020.

kacige ili obuke, razderao padobran na repnom krilu aviona i strovalio se prema zemlji.⁵⁶ Udarac je bio silovit i privremeno ga paralizirao i oslijepio.⁷ David Stirling bio je osoba koje je do tog trenutka provela većinu života tražeći se. Obitelj Stirling jedna je od najstarijih i najcjedenijih aristokrata u Škotskoj, čuvena po svojoj istančanosti, vojnoj tradiciji i ekscentričnosti što je primjer i ovdje.⁸ Majka Margaret bila je kćer Lorda Lovata, a otac mu je bio General Archibald Stirling.⁹¹⁰ Bio je osoba koja je prezirala autoritet te je zbog toga i ispisan sa Sveučilišta Cambridge.¹¹¹² Svjedočenja pokazuju da nije bio agresivan već samo nemotiviran i odlučan slijediti svoj put, provodeći više vremena u pubovima i kockarnicama nego na nastavi. To će kasnije biti jedna od najvažnijih karakteristika SASa, snažna individualnost, da vojnik izvrši zadatak čak iako ostane sam. Nakon izbacivanja polazi u Pariz odlučan postati slikar.¹³¹⁴ Shvaćajući da nema talenta, nakon godine i pol vraća se na Cambridge studirati arhitekturu, ali se ubrzo ponovno ispisuje.¹⁵ Ponukan neuspjesima odlučuje sve to nadoknaditi u namjeri da postane prva osoba koja je osvojila Mount Everest.¹⁶¹⁷ Visok dva metra, pateći od vrtoglavice i veoma mršav shvaća da nije za taj zadatak. Nakon toga prijavljuje se u Škotsku gardu, staru jedinicu njegova oca.^{18 19} U to vrijeme Britanija je ušla u rat, i mladi Stirling htio se dokazati. Nakon što je unovačen uviđa dosadu rata u stalnom, marširanju, provjeri opreme, vojnih vježbi i drugih aspekata vojnog života. Napravio je najbolje što je znao, pobunio se protiv svega.²⁰ Ponovno se iskrao s dužnosti i otišao piti i kockati. Dok je bio u White's Club kockarnici saznao je za nov i

⁵ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing.9

⁶ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 21

⁷ Ibid

⁸ Ibid 24

⁹ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown.24

¹⁰ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin.52

¹¹ Macintyre, B.,Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown.24

¹² Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin.53

¹³ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown.25

¹⁴Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin.53

¹⁵Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown.25

¹⁶ibid

¹⁷Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin. 53

¹⁸ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown.25

¹⁹ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 17

²⁰ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 27

uzbudljiv način provođenja vojnih operacija. Nova eksperimentalna jedinica komandosa pod zapovjedništvom poručnika Roberta Laycocka, nazvana Layforce.²¹²² Ta jedinica sastojala bi se od 1500 volontera formiranih u tri jedinice i unovčavala je iz brojnih kopnenih jedinica.²³ Layforce se spremala u divljinama Škotske daleko od paradnih poligona koje je Stirling prezirao.²⁴²⁵ Komandosi su tjednima u močvarama i gustišu vježbali marš rutom, borbu prsa u prsa, zanate na terenu, navigaciju i vježbe preživljavanja.²⁶ Nakon brzog uvodnog treninga u veljači 1941. putuju na srednji istok. Zadatak komandosa bio je onemogućiti komunikaciju Osovine na Mediteranu i predvoditi zauzimanje Rodosa.²⁷²⁸²⁹ Međutim kada su stigli u Egipat, vojna situacija se promijenila. Erwin Rommel, pustinjska lisica, stigao je u Kirenaiku (južna obala Libije) sa svojim Afrika Korps, njemačkom ekspedicijskom jedinicom i tako promijenio strateške prilike.³⁰ Britanci su se pokušali oduprijeti Njemačkom prodoru i započeli prvu ofenzivu Sjeverne Afrike. Rommel je bio poslan poduprijeti talijansku obranu sjeverno afričkih kolonija i njegov korpus zapanjujućom brzinom potiskivao Britance do egipatskih granica s Libijom što je dovelo do opsade Tobruka.³¹ Zbog nove situacije komandosi nisu jurišali na Rodos nego razdvojeni na garnizon Cipra, pokrivali evakuaciju Krete, pojačavali obranu Tobruka i proveli pretese duž obale Kirenaike i Sirije.³²³³ Stirling je bio baziran u Egiptu i ponovno je bio dosađen i frustriran. Rommel je pomrsio planove za ofenzivom i akcijom. Stirling je kasnije izjavio: “Bili smo uhvaćeni u niz odgoda i otkazivanja i to je bilo ekstremnu frustrirajuće“.³⁴ Ponovno nezakupljen okrenuo se nestašluku i pijančevanju često završavajući u bolnici od mamurluka. To će se promijeniti nakon razgovora s Jock Lewesom u vojnoj kantini. Lewes se povjerio Stirlingu kako je uspio

²¹ ibid

²² Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin. 42

²³ Warner, P., 2014. *S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces*. Class War. 18

²⁴ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 27

²⁵ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin. 49

²⁶ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 27

²⁷ ibid 28

²⁸ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin. 48

²⁹ Ibid 50

³⁰ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 28

³¹ ibid

³² ibid

³³ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin. 50

³⁴ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 28

nabaviti nekoliko tuceta padobrana, koji su bili krivo poslani.³⁵ Poručnik Laycock je dopustio Lewesu eksperimentalni skok u pustinji.³⁶ Stirling je bio vidno zainteresiran i zamolio da povede i njega. Lewes je bio direktna suprotnost Stirlingu, marljiv, organiziran, radoholičar i prezirao dekadenciju.³⁷ Njegova osobnost i organiziranost dobro će kontrirati Stirlingovoj spontanosti. Obojica su uviđala da uvježbani komandosi nisu dobro iskorišteni i oboje su bili željni akcije. Lewes i Stirling prikupili su još četvero suputnika za prvi u povijesti skok padobranom u pustinji.³⁸³⁹ Stirlingov padobran se u skoku zakvačio za rep i razderao te pao u nesvijest pri udaru.⁴⁰ Lewes nije imao problema te je čak i kasnije napisao pjesmu o ugodnom iskustvu.⁴¹ Stirling nije bio te sreće, trebat će mu 8 tjedana da ponovo prohoda i cijeli život patit će od migrena⁴²⁴³⁴⁴⁴⁵ i boli u leđima kao posljedice oštećenja kralješnice.⁴⁶⁴⁷ Dok se oporavljao u bolnici pokušao je prikupiti svaku kartu obalnog i kopnenog područja, zapisujući podatke o uzletištim, cestama, željeznicama i neprijateljskim pozicijama uz obalu.⁴⁸ Kada je Lewes posjetio Stirlinga, ovaj mu je iznio svoj plan: “Vjerujem kako bi bilo moguće, ne preteško, infiltrirati odabrane Njemačke pozicije s pustinjske strane s malim brojem ljudi. Smatram kako bi time mogao biti postignut dramatični efekt na njihovu učinkovitost i moral sabotazom zrakoplova, pista i spremišta goriva.“⁴⁹ Stirling je uočio manu u Njemačkoj invaziji. Romelov pomak prema istoku uz Sjevernoafričku obalu je polučio uspjeh, ali je i otvorilo priliku, ostavljajući opskrbne linije rastegnute i obalne aerodrome osjetljive na napad.⁵⁰⁵¹ Većina aerodroma bila je slabo branjena. Nekim je i nedostajala ograda.⁵² Plan je bio spustiti se padobranom u okrilju noći što bliže neprijateljskim aerodromima, potom se

³⁵ Ibid 29

³⁶ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service* (Vol. 116). Osprey Publishing. 6

³⁷ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 36

³⁸ Ibid 34

³⁹ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 11

⁴⁰ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 21

⁴¹ Ibid 35

⁴² Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin. 211

⁴³ Ibid 144

⁴⁴ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 133

⁴⁵ Ibid 126

⁴⁶ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service* (Vol. 116). Osprey Publishing. 6

⁴⁷ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 76

⁴⁸ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 35

⁴⁹ ibid

⁵⁰ Ibid 36

⁵¹ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 34

⁵² Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 36

raspršiti u manje timove ne više od pet članova i postaviti vremenske bombe na što više aviona i povući se do lokacije izvlačenja u pustinji.⁵³ Stirling je izračunao da bi se tako moglo provesti do trideset napada.⁵⁴ Kako bi se očuvala tajnost misije operaciju bi trebao odobriti zapovjednik za Srednji istok. Nova jedinica bi zahtijevala poseban status, pristup vojnim podatcima i odvojeno mjesto za trening.⁵⁵ Ideja je bila stvoriti nov tip vojne jedinice, koja bi izvukla maksimum koristeći se elementima iznenađenja i prepređenosti.⁵⁶ Ben Macintyre naglašava koliko god se ta ideja danas čini zdravorazumskom, u to vrijeme bila je revolucionarna kada je još tradicionalni vojni vrh dominirao po pitanju časti i konvencija.⁵⁷ Danas gotovo i da nema moderne zemlje koja nema svoj pandan ovom pristupu i mnoge su specijalne snage ustrojene prema načelima SASa, poput francuskog GIGN, njemačkog GSG9, Seals i mnogih drugih. U to vrijeme pa sve do službenog priznanja premijerke Thatcher nakon Iranske krize, poći putem SASa bilo je štetno za vojnu karijeru. Kako bi se postalo članom mnogo je važnija bila mentalna spremnost nego fizička. Ući u jedinicu značilo je ući u elitni krug odabranih i vrlo često jedina opcija za one koji su htjeli ostati u vojsci, ali nisu mogli zbog određenih karakternih mana. Postojale su već i prije naznake za potrebom specijalnih snaga u modernom ratovanju, ali nitko nije od vojnih tradicionalista nije htio uvažiti infiltraciju kao metodu sve do pojave njemačkih Sturmtropera iz I. svj. Rata. Mnogi časnici srednjeg reda britanske vojske koji su se borili u I. sv. ratu držali su se tradicionalnih načela ratovanja: ljudi u odorama sukobljavaju se na bojištu boreći se dok ne ostane pobjednik. Iako se u ovom ratu bojište izmjenjivalo, sukob u sjevernoj Africi držao se starih načela. Stirling je predložio zaobići fronti uvesti vojnike ravno u kamp. Ta ideja je bila bez presedana i nespportsko ponašanje poput zadavanja udarca dok se gleda u krivu stranu.⁵⁸ Miniranje aviona usred noći i potom bijeg je bilo zanimanje sabotera, plaćenika i plaćenih ubojica, nipošto vojnika oružanih snaga Njegovog Veličanstva.⁵⁹ Još gore od negiranja statusa quo bilo je negiranje koncepta ranga, nepovredivost svake vojske. Stirling je zahtijevao da jedinica odgovara direktno Generalu Sir Claude Auchinleuku novom zapovjedniku Srednjoistočne komande. Stirling kao običan poručnik nije imao pravo tražiti poništavanje više stoljetnih

⁵³ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin. 53

⁵⁴ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 36

⁵⁵ Ibid

⁵⁶ Ibid

⁵⁷ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 36.

⁵⁸ Ibid 37

⁵⁹ Ibid 37

vojnih tradicija.⁶⁰ Doista čak se i ta tradicionalnost britanskih vojskovođa ismijavala u domaćem tisku u karikaturama poput „Pukovnika Blimpa“ parodirajući britanski šovinizam, jingoizam i pompoznost.⁶¹ Stirling će se namučiti odobriti svoju ideju i najvjerojatnije je da ne bi uspio u svom naumu da nije bilo njegove povlastice rođenjem. Mjesto da ide tradicionalnim putem kroz vojne ešalone do zapovjedništva odlučio je otići ravno do vrha znajući da bi putem netko od tradicionalista uništio ideju i da ne bi niti došla do stola prvog časnika. I dalje u nemogućnosti hodati na štakama došao je do konfisciranih zgrada gdje se nalazilo Srednjoistočno sjedište i budući da nije imao propusnicu, prošao je kroz rupu u ogradi.⁶²⁶³⁶⁴ Kada su čuvari primijetili njegove napuštene štake potrcali su za njim, a on im je umaknuo što je bolje mogao na ozlijeđenim nogama.⁶⁵ Iako je bilo još prepreka u zgradi uspio je doći do generala Ritchieja zamjenika šefa osoblja. Ritchie je bio vidno zainteresiran tvrdeći „ovo bi mogao biti plan koji nam je potreban“.⁶⁶⁶⁷⁶⁸⁶⁹⁷⁰ Nakon toga vratio se na audijenciju kod Generala Auchinlecka. Iako se čini kako je Stirling uspio zbog svoje upornosti i vizije, stvarnost je jednostavnija, Auchinleck je bio stari obiteljski prijatelj, a i on i Ritchie su služili s generalom Archibaldom Stirlingom, Davidovim ocem.⁷¹⁷² ⁷³Na sastanku su bili prisutni Generali Auchinleck, Ritchie i general bojnik Dorman-Smith, koji je bio jedan od rijetkih visokih časnika koji je poticao evoluciju ratovanja uvođenjem nove tehnologije i motorizacije.⁷⁴ Auchinleck je bio pod pritiskom Churchilla da preokrene stanje rata na Sjevernoafričkom bojištu.⁷⁵ Uskoro je počinjala velika ofenziva i Auchinleck je uvidio korisnost male grupe napadača koji bi onemogućili neprijateljsko zrakoplovstvo u ključnom

⁶⁰ Ibid 37

⁶¹ <http://www.politicalcartoon.co.uk/cartoon-history/colonel-blimps-england/>

⁶² Ibid 37

⁶³ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin. 47

⁶⁴ Warner, P., 2014. *S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces*. Class War. 24

⁶⁵ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 38

⁶⁶ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown.38

⁶⁷ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin.47

⁶⁸ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 6

⁶⁹ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 11

⁷⁰ Warner, P., 2014. *S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces*. Class War. 25

⁷¹ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 38

⁷² Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin. 58

⁷³ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 11

⁷⁴ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 38

⁷⁵ Isto 39

trenutku. Plan je bio jednostavan i jeftin koristeći već obučene komandose iz Layforcea⁷⁶ bez uporabe skupih brodova i kompleksnih mornaričkih operacija, koje su do tad koristili za posebne operacije.⁷⁷ Plan je bio bez rizika jednostavan i jeftin,⁷⁸⁷⁹ ako uspije polučio bi velike rezultate, a ako ne jedini vojni gubitak bilo bi par avanturista. Na kraju sastanka Stirling je promoviran u kapetana⁸⁰⁸¹ i osnovana je jedinica od 6 časnika i 60 ljudi iz ostataka Layforce. Novoj jedinici bilo je potrebno ime i tu je ulogu odigrala ingenioznost Col. Dudleya Clarkea.⁸² On je bio zadužen za strateško obmanjivanje na Srednjem istoku. Lažirao je britanske operacije i napuhavao ih kako bi zbunio neprijatelja i natjerao ih na trošenje vojnih resursa gdje nije bilo potrebno.⁸³ Jedna od varki bilo je navodno formiranje britanskih padobranskih jedinica koje bi napale Italiju, operacija je bila nazvana Abeam⁸⁴(poprijeko) i lažno ime jedinice „First Special Air Service Brigade“. ⁸⁵⁸⁶Prema izvještajima lažna operacija bila je uspješna i potaknula zabrinutost neprijatelja, ali kada je Clarke saznao za formiranje nove jedinice odlučio je iskoristiti priliku. Zamolio je Stirlinga da uzme slično ime kako bi dodatno potaknuo postojeći strah od vojnog napada. Stirling je ideju objeručke prihvatio i nazvao jedinicu L Detachment, Special Air Service Brigade. Ideja je bila potaknuti neprijatelja na zaključak da već postoje formirane jedinice od A do K.⁸⁷⁸⁸⁸⁹

⁷⁶ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin. 58

⁷⁷ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service* (Vol. 116). Osprey Publishing. 6

⁷⁸ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 11

⁷⁹ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 39

⁸⁰ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service* (Vol. 116). Osprey Publishing. 7

⁸¹ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 39

⁸² isto

⁸³ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 49

⁸⁴ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 40

⁸⁵ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 52

⁸⁶ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 40

⁸⁷ ibid

⁸⁸ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 60

⁸⁹ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service* (Vol. 116). Osprey Publishing. 5

Počeci L Detachment-a

Stirling je osobno intervjuirao svakog komandosa koji se prijavio.⁹⁰ Mnogi su bili odbijeni. Komandosi su već bili najjobučeniji vojnici u vojsci, ali njemu je najbitnija bila izražena individualnost s timskim radom. Individualnost je bila mana u vojsci i časnici su očekivali da vojnik radi kako mu je naloženo bez, pitanja ili promišljanja. Nije htio vojsku poslušnih sluga: “Uvijek sam promovirao dečke koji su se raspravljali.”⁹¹ Kandidati su trebali biti spremni ubiti iz neposredne blizine, ali ne uživati u tome: „Nisam tražio psihopate“.⁹² Tražio je rijedak spoj kvaliteta, hrabre vojnike koji su iznimno hrabri, ali ne previše neodgovorni, disciplinirani, ali ne konformisti, nikad se ne žale i po potrebi nemilosrdni. Dodijeljen im je kamp za provođenje vježbi, ali gotovo ništa drugo. Kibrit je bio pustinjski rt na Suez, pun muha išiban vrućim pustinjskim vjetrom 160 km južno od Kaira.⁹³⁹⁴⁹⁵⁹⁶⁹⁷ Kada su stigli već su mogli primijetiti kolike se nade polažu u njih: znak s naškrabanim imenom, par čupavih šatora, prastar kamion i par stolaca.⁹⁸⁹⁹¹⁰⁰¹⁰¹ Stirling se borio sa stožerom za bolju zastupljenost, ali nakon natezanja članovi su odlučili da će prisvojiti što im je potrebno. Par kilometara od njih nalazio se kamp novozelandskog puka. Vojnici su odlučili nakrcati svoj kamion dok je puk bio na vježbi.¹⁰²¹⁰³¹⁰⁴¹⁰⁵ Prisvojili su šatore, krevete, stolove, cerade, gramofon pa čak i klavir i set za stolni tenis.¹⁰⁶ Ta priča je kasnije postala i jedan od popularnih mitova osnivanja SASa, i najvjerojatnije je napuhana kako bi se izrazila hrabrost i prkos pravilima, ali opet, nisu niti polovicu toga mogli dobiti od vojnog zapovjedništva. Nakon što se kamp opremio Lewes je počinjao razvijati spartanski program treninga,

⁹⁰ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 45

⁹¹ *ibid*

⁹² *ibid*

⁹³ *Ibid* 46

⁹⁴ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 7

⁹⁵ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 17

⁹⁶ Warner, P., 2014. *S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces*. Class War. 27

⁹⁷ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 75

⁹⁸ *ibid*

⁹⁹ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 7

¹⁰⁰ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 17

¹⁰¹ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 47

¹⁰² *ibid*

¹⁰³ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 7

¹⁰⁴ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 16

¹⁰⁵ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 75

¹⁰⁶ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 47

dizajniran tako da natjera što više kandidata da odustanu.¹⁰⁷ Treba imati na umu da je većina ljudi prošla trening za komandose i da je to bio poseban test fizičke i mentalne izdržljivosti.¹⁰⁸ Namjera je bila stvoriti snage koje su se bile sposobne spustiti u pustinji i biti u stanju provoditi vojne zadatke dulje nego itko dotad.¹⁰⁹ Trening je sadržavao uporabu eksploziva, prve pomoći, radioveze i promatranje neprijateljskih zrakoplova. Bitna je bila i navigacija, jer su se nalazili na prostranom i praznom terenu, učili su: čitanje karata, uporabu kompasa i zvjezdanu navigaciju.¹¹⁰¹¹¹ Uvedene su česte vježbe rukovanja oružjem koristeći se Thompson strojnicama i pištoljima.¹¹² Trening je bio odrađivan pretežito noću, a tijekom dana isto se ponavljalo, ali s povezom na očima dok su ih drugi promatrali kako se kreću kako bi bolje razumjeli kako zaobići ili reagirati na neprijateljske vojnike u noćim uvjetima.¹¹³ Podvrgnuti su bili vještinama pamćenja kako bi kasnije bolje popunili vojna izvješća, dobivali su i zadaću koju su morali predati ujutro.¹¹⁴ Najteži dio od svega bili su Lewesovi marševi, posebno teške vježbe izdržljivosti.¹¹⁵ Par dana nakon što su stigli do tabora, Lewes je započeo niz marševa, počevši sa 17 km povećavajući sve do 160 km u jednom danu pod punim opterećenjem, postupno im smanjujući dopuštenu zalihu vode, koju su smjeli piti tek na kraju.¹¹⁶¹¹⁷ Marš nije pratilo vozilo, medicinska ili radio pomoć. Ako bi nešto pošlo po zlu, npr. Da je navigator krivo izračunao put, ili se netko razbolio ishod je mogao biti smrtan. Lewes je dizajnirao režim s idejom da razvije fizičku spremnost, samopouzdanje i naviknutost na teškoće, tako da kada dođe do zadatka činit će se lak. Lewes nije bio licemjer, sve što je naredio testirao je na sebi. Sam je prošao prvi marš računajući udaljenost, kada je došlo vrijeme za trening padobranom (koji Lewes nije pohađao), odlučio je testirati padobrane skačući iz vozila u pokretu smatrajući kako bi to proizvelo potrebne okomite i horizontalne sile na tijelo.¹¹⁸ Skakao je s kamiona brzine 25 km/h sve do 55 km/h i očekivao od svojih vojnika isto. Jedina zaštita bili su kacige i štitnici za laktove i koljena. Kasnije je dizajnirao

¹⁰⁷ Ibid 48

¹⁰⁸ ibid

¹⁰⁹ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 76

¹¹⁰ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 48

¹¹¹ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 77

¹¹² Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 48

¹¹³ ibid

¹¹⁴ ibid

¹¹⁵ ibid

¹¹⁶ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 21

¹¹⁷ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 77

¹¹⁸ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 49

kola koja će lansirati padobranca van nakon što lupe u prepreku. Pri kraju prvog tjedna svaki član bio je u zavojima, a neki i u longetama.¹¹⁹ Kasnije je narednik Jim Almonds konstruirao jednostavnu platformu za skok, koja je bila nešto sigurnija.¹²⁰¹²¹

Kako je već prije spomenuto, hijerarhija je postojala samo zbog organizacije i zbog lakšeg prenošenja iskustva, časnici vojnici su prolazili isti tretman, zajedno su marširali, skakali s kamioneta istih brzina, proučavali navigaciju i eksplozive i tek kada su prema Lewesovim rigoroznim standardima bili spremni, mogli su obaviti probni skok.¹²² Prvi skok SASa u povijesti bio je 16.10.'41.¹²³¹²⁴ Eskadrila RAFa ustupila je stariji bombarder, koji iako nije predviđen za skok puno je sigurniji od Vickersa na kojem je Stirling razderao padobran, četiri mjeseca prije.^{125 126127} Prvi tim od deset padobranaca ili tzv. Stick sigurno je sletio i kabel za koji su bili pričvršćeni padobranci je funkcionirao i aktivirao ih, tek u drugom skoku primijetili su da su se kopče odvojile od kabela te da ništa nije moglo zakvačiti prstenje na kraju Warburtonova i Duffyeva padobrana.¹²⁸¹²⁹¹³⁰ Prijašnji stick na tlu gledao je kako su im drugovi padali prema zemlji vrišteći u užasu, obojica su odmah preminuli pri udaru.¹³¹ Naravno da je taj incident potresao čitavu jedinicu i Lewes je izrazio žaljenje i rekao da je problem popravljen i da predviđa novi skok ujutro, ponudio je mogućnost odustajanja, ali nitko ju nije prihvatio. Jedan svjedok kasnije je izrazio „nikada u povijesti SASa nije bila takva tišina u kantini“. Sljedeće jutro Stirling je prvi iskočio i za njim ostali, prošlo je bez problema i tu večer kantina je orila zadovoljstvom uz posvetu dva pala vojnika. Malo je kazati da je Lewes postavio spartanske standarde, ali imali su svoju funkciju i u tome su uspjeli prorijediti redove onih koji će smetati misiji. One koji su smatrati nepodobnima Stirling je izbacio i to u velikom broju, ali uvijek na pristojan način bez povrede osjećaja, „neće biti

¹¹⁹ Ibid 50

¹²⁰ ibid

¹²¹ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 15

¹²² Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 54

¹²³ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 80

¹²⁴ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 54

¹²⁵ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 17

¹²⁶ Ibid 54

¹²⁷ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 20

¹²⁸ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 80

¹²⁹ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 54

¹³⁰ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 21

¹³¹ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 55

druge prilike“, rekao im je. U grupi je vladao strah od RTU (return to unit) i gubitak elitnog statusa, treba imati na umu kako u to bili mladići željni dokazivanja i trudili se izbjeći poniženje u očima svojih kolega.¹³²¹³³¹³⁴ Oni koji su ostali zbližili su se više nego prije, osjećajući se kao članovi elitnog bratstva iskovani u znoju i krvi.

Probna

misija

Krajem listopada Lewes je vjerovao kako je L Detachment spreman za prvu misiju. Ostala je samo probna skupina iskušanih ljudi nakon što su se ostali ispicali ili vraćeni na dužnost(RTU). Stirling je za konačnu vježbu odlučio infiltrirati RAF bazu u Heliopolisu kraj Kaira.¹³⁵ Avioni bi bili „minirani“ lažnim bombama odnosno etiketama. Stirling ne lutajući od svoje lordovske samouvjerenosti i sklonosti kockanju došao je na ideju u okladi s grupnim kapetanom RAFa. Plan je bio da se skupina spusti u pustinji oko 200 km od Kabrita(danas Kibrit) i u tri dana premosti put do RAF baze.¹³⁶¹³⁷¹³⁸ Nosili su pakete koji bi simulirali Lewesove bombe (Lewes je sam dizajnirao posebne naprave koje bi eksplodirale ali i zapalile gorivo u avionu kako bi uništenje bilo potpuno i nepopravljivo, a brzina aktivacije ovisila je o debljini žice).¹³⁹¹⁴⁰ Putovali bi u četiri grupe i samo noću(zato su uzeli period od tri dana), a danju odmarali pod kamuflažnom zaštitom. Dozvoljeno im je samo četiri čuture po čovjeku i nakon tri dana puta napali bi četvrti. RAF je bio spreman, tim više jer je kapetan bio zadužen za sigurnost, ali Stirling im nije rekao da će napadači stići iz pustinje. L detachment su uspjeli prijeći cijelu udaljenost neotkriveni(treba imati na umu kontrolne letove izvidnica, zato su imali Hessian pokrov), par ljudi je bilo toliko dehidrirano da su halucinirali i mislili da su došli minirati Osovinske avione.¹⁴¹ Prezali su žice uvukli se u bazu i zalijepili etikete na više od četrdeset aviona. Stirling je pokupio svoju nagradu od 10 funti i pismo zahvale od

¹³² Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 55

¹³³ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 21

¹³⁴ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 49

¹³⁵ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 58

¹³⁶ ibid

¹³⁷ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 7

¹³⁸ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 85

¹³⁹ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 59

¹⁴⁰ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 19

¹⁴¹ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 59

kapetana jer je RAF u tom trenutku bio u procesu provjere sigurnosti svojih aerodroma.¹⁴² Uspješnom probom zaključili su da su spremi za pravu stvar.

Ovo su početne misije i one koje su stvorile SAS legendu. Nastojat ću obraditi ključne misije dajući šturu pozadinu koje smatram bitnim za formiranje modernog SAS-a, ali i modernih antiterorističkih jedinica koje su zaživjele nakon opsade Iranskog veleposlanstva.

Operacija Squatter

Operacija Squatter bila je zakazana za 16. Studeni '41. planirali su napasti Osovinske aerodrome u Gazali i Timimi.¹⁴³¹⁴⁴ To je bio važan pothvat, ali dvostruko opasniji jer su se tamo nalazili talijanski i njemački zrakoplovi i time bi bili dvostruko čuvani. Uspješan ishod Operacije Squatter dao bi vjetar u leđa Auchinleckovoj operaciji Crusader. Baze Gazala i Timimi čuvale su najmodernije Messerschmitt 109-F avione koji su postizali veće brzine i visinu nego RAF-ovi Hurricane i posebice zastarjeli Gloster Gladiator dvokrilci.¹⁴⁵ Britanci su uspjeli zarobiti jedan Messerschmitt u Libiji i uvidjeli da je imao kalibar 20mm daleko moćniji od bilo kojeg RAF-ovog oružja. Postojale su procjene da bi 50% aviona Osovine bilo 109-F pri kraju listopada.¹⁴⁶ Stirlingu je naloženo da su oni budu prioritet. Misija je započela katastrofalno, s užasnim vremenom, da je zrakoplov jedva letio a kamoli da se spuste padobranci usred pustinje u mrklom mraku, išibani kišom i pazeći na tešku opremu. Razumno bi bilo odgoditi i ta je opcija bila ponuđena, međutim Stirling je znao da viši časnici očekuju neuspjeh i da će se to loše odraziti na budućnost jedinice posebice nakon što je naglašavao da je ona spremna bilo gdje i po bilo kojem vremenu. Komandosi su bili raspoređeni u pet Bristol Bombay zrakoplova raspoređeni po timovima stickovima, od 54 kojih je skočilo (različit broj prema izvorima), samo ih se 21 vratilo. Nije samo postojala opasnost od vjetra i kiše u letu već je i skok bio problematičan. Kad su sletjeli puhao je vjetar od 65 km/h (8/12 Beaufortova ljestvica) što se puno jače osjeti na čistini u pustinji nego ograđenom području.

¹⁴² Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 59

¹⁴³ ibid 60

¹⁴⁴ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 75

¹⁴⁵ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 86

¹⁴⁶ isto

Bili su živi izderani vučeni za padobrane kroz oštar šljunak i bodljikave akacije.¹⁴⁷ Iz Stirlingovog sticka jedan je vojnik odvučen u tamu, nikad više viđen, a Lewes je morao ostaviti jednog svojeg koji je slomio leđa. Mayne je ostavio dvoje svojih koji nisu mogli hodati. Nema nikoga iz tri sticka da nije pretrpio ili potres mozga, porezotine i uganuća. Od ostalih stickova Eion McGonigalov je zarobljen od Talijana što će se tek kasnije saznati nakon što svjedoci pobjegnu iz zatvoreničkih kampova¹⁴⁸ (česta pojava tijekom cijele SAS-ove povijesti). Boningtonov tim nije skočio nego je Flak pogodio bombarder i Messerschmitt ga srušio, nakon toga zarobili su ih Nijemci.¹⁴⁹¹⁵⁰ Pogreška je bila spustiti opremu zasebno tako da su većina namirnica, oružja i Lewsovih bombi i voda odletjeli u noć, a neki padobranci se nisu otvorili i detonatori su se aktivirali pri udarcu, paleći ostatak potrepština.¹⁵¹ Trebali su sletjeti tiho i neprimijećeno, a zavladao je velika komocija paljenjem baterija i užurbanim traženjem lopata za zakopati padobrane. Oluja koja je zahvatila obalu Kirenaike 17. studenog postala je legenda drugog svjetskog rata, ogromne količine vode i rašljaste munje, suha korita(wadi) postali su muljevite rijeke stotinama metara široki u trenu. Ratni korespondenti iz general štaba su izjavili „da je to bila najgora oluja u živućem pamćenju“ i da ju nitko nije očekivao, do tad su mislili da je pustinja samo suho osamljeno mjesto¹⁵²; dok je stvarnost da je to promjenjiv teren u kojemu se i navikli nomadi katkad znaju utopiti. Sreća u nesreći je bila, da dok su marširali kroz 50 km vode do koljena su barem imali vode, jer je jedan cijeli paket bio izgubljen, ali Lewesovi detonatori nisu bili vodootporni tako da će trebati biti kreativni što će se posebice vidjeti u primjeru Paddy Mainea. Par dana nakon spusta, 20. 11. Kapetan D. L. Owen od LRDG (Long range desert group) uočio je Stirlinga i Bob Taita kako šepaju jedan drugom do predviđene rendezvous lokacije.¹⁵³¹⁵⁴ Owen je pokupio obojicu i odveo ih u svoje skrovište i počastio ih čajem s viskijem, budući da su izgledali premoreni. Stirling je bio zabrinut za ostatak vojnika iz svoje grupe, ali Owen je rekao da je samo uočio Mayneovu grupu par sati ranije. Bio je vidno uzrujan i proglasio operaciju fijaskom, posebice zbog gubitka spremnika s opremom, ali zaključio je da uzevši u obzir da su se on i Tait uspjeli naći to znači da je moguće kretati se kroz teritorij Osovine neprimijećeno. Owena je

¹⁴⁷ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 90

¹⁴⁸ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 32

¹⁴⁹ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 70

¹⁵⁰ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 13

¹⁵¹ ibid 91

¹⁵² Ibid 92

¹⁵³ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 69

¹⁵⁴ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 94

zabavljala ta izjava jer je cijela LRDG uspješno prolazila kroz Osovinski teritorij gotovo godinu i pol bez ikakvih problema. Postavljen od Generala Wavella LRDG je djelovao u Africi još prije nego Layforce. Nisu se zadržavali samo na obalnom području poput ostatka vojske, već su djelovali duboko u Sahari. Kako bi uspjeli u tom naumu doradili su sunčev kompas, sakupljač na hladnjaku vozila, mrtvo računanje (metoda određivanja pozicije) i dr. i izračunali su detaljne tablice potrošnje hrane i vode za čovjeka.¹⁵⁵¹⁵⁶ Kad je Owen čuo za Stirlingov problem predložio je svoju skupinu za buduće transporte. Oni bi ih dovezli do meta, ovi bi obavili svoj posao i vratili se istom metodom natrag. Stirling je rekao kako su kamioni prespori i da im je cilj iznenađenje na što je lord Owen odgovorio „bolje biti siguran da se može doći do mete nego riskirati cijelu stvar, kao u zadnjem primjeru“.¹⁵⁷ I time je dogovor bio zapečaćen odsada će LRDG isključivo prevoziti komandose tijekom operacija u pustinji, jedan od časnika je kasnije izjavio “nismo znali da postoje patrola koje probijaju granicu nekoliko stotina kilometara unutar neprijateljskog teritorija i to je učinilo ideju padobranstva glupom.“¹⁵⁸ Kada je LRDG vraćao Stirlinga u bazu tek tada je uvidio umišljenost svoje ideje, tek sad je bio u pravoj pustinji, a ne samo obalnom području, ekspanzivnost terena koji je stvarao efekt drugog svijeta tako da bi se u usporedbi i Britanska Osmo armija i Afrika Panzergruppe činili kao mravi. Savez s LRDG je nudio široku lepezu mogućnosti s manjim rizikom. Mayneov tim isto nije polučio neke rezultate, odgodio je napad i on i njegovi ljudi izdržali su jednu noć u vadiju. Kiša je popustila sljedećeg jutra, 18. shvativši da se osigurači neće osušiti, prekinuli su misiju i krenuli na jug. Bio je razočaran što nije bio u stanju napasti neprijatelja, ali ipak zadovoljan načinom na koji su se njegovi ljudi ponašali u teškim okolnostima napisao je “svi su se 'ponašali izuzetno dobro čak i ako su se razderali i natukli u pri slijetanju i bili promočeni“.¹⁵⁹ Dan nakon L Detachment katastrofe Stirling se susreo s Generalom Alan Cunninghamom zapovjednikom Osme armije i saznao da ni on nije bolje sreće s Operacijom Crusader.¹⁶⁰ Rommel je poništio mjesec pažljivog planiranja i protuofenzivom pogurao Britance nazad u Egipat. Cunningham je bio potresen i nije se previše zamario s nestankom tridesetorice padobranaca, samo ga je zanimalo jesu li uočio njemačke tenkove putem, na što je zapovjednik SAS-a odgovorio da nije. Stirling je bio

¹⁵⁵ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 72

¹⁵⁶ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin

¹⁵⁷ ibid

¹⁵⁸ ibid 97

¹⁵⁹ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing.28

¹⁶⁰ Ibid 34

otpušten, ali kasnije u danu Cunningham je smijenjen s dužnosti i zamijenjen s Neilom Ritchiejem, generalom koji je bio pogurao ideju SAS-a.¹⁶¹ Saopćio mu je da iako je Auchinleck bio razočaran ofenzivom, uočio je šansu napasti Rommelove razvučene opskrbne jedinice duž Libijske obale.¹⁶² Namjeravao je poslati avione na napad spremnika goriva, a LRDG da napadne osovinske aerodrome u Sirti, Agheili i Abedabiji u sinkronizaciji sa zračnim napadima dalje. Za to vrijeme Auchinleck je namjeravao povesti novu ofenzivu.¹⁶³ Glavni časnik LRDG je izjavio kako niti on ni njegovi ljudi nisu trenirani rukovanjem eksplozivima i da je taj zadatak bolji za „padobrance“¹⁶⁴, time je Stirlingov tim dobio novu šansu.

Operacija Greenroom

Ako je Operacija squatter bio fujasko onda je Greenroom bio sušta suprotnost. Stirling i njegovi ljudi povuku su se u Jalo oazu (utvrdu preuzetu od Talijana), tamo se 21 preživjelom priključilo još vojnika iz L Detachmenta koji su bili spriječeni(ozlijeđeni od treninga) prisustvovati prvoj misiji. 8 prosinca, 2 dana nakon dospijeća u Jalo,¹⁶⁵¹⁶⁶ Stirling i još devet komandosa pripremili su se za prepad aerodroma(mn.) u Sirti, 550 km SZ od Jalo. Prevezlo ih je sedam kamiona LRDG prebojanih u ružičasto i zeleno zbog kamuflaže.¹⁶⁷¹⁶⁸ Njegov tim je ponovo naišao na prepreku, ali to neće ugroziti uspješnost misije ostatka, koji će polučiti takve rezultate da će Hitler osobno angažirati Gestapo da uhvati komandose i ispita ih o njihovim taktikama. Kasnije će to povući Commando naredbom, odnosno brzim pogubljenjem svakog uhvaćenog komandosa. Samo 30 km od Sirte, konvoj je uočila Talijanska Ghibli izvidnica.¹⁶⁹¹⁷⁰¹⁷¹ Ubrzo su se na horizontu ukazala još dva Ghiblija i Stirling je brzo improvizirao i naredio Paddy Mayneovom timu da napadnu Tamet aerodrom,

¹⁶¹ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 75

¹⁶² Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 34

¹⁶³ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 101

¹⁶⁴ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 76

¹⁶⁵ Ibid 75

¹⁶⁶ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 35

¹⁶⁷ Ibid 36

¹⁶⁸ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 42

¹⁶⁹ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 79

¹⁷⁰ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 36

¹⁷¹ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 107

50 km Z od Sirte. Oni će pokušati s Broughom doći do Sirte po mogućnosti neprimijećeni. Nešto kasnije Stirlinga je ponovno zadesila nesreća i već se pojavilo 30 talijanskih zrakoplova, nakon što su odustali od misije i odlučili se vratiti na mjesto sastanka. Kako su se vraćali oko 2 ujutro divili su se blještavoj eksploziji i efikasnosti Mayneovog tima.¹⁷² Mayne će kasnije biti jedan od najodlikovanijih časnika i prema mnogima vođa SASa iako ne službeno, Stirling iako je nailazio na nepremostive prepreke, nije mogao biti neljubomoran na nemilosrdnog Irca.¹⁷³ Paddy je bio vrhunski sportaš i igrao u prvoj ligi ragbija sve do ozljede leđa na skoku u operaciji Squatter¹⁷⁴ (što nikad nije prijavio), imao problem s pićem i ulazio u sukobe. Imao je ličnost Jeckylla i Hydea jedan vojnik će posvjedočiti: “kada trijezan nježnijeg čovjeka ne možete zamisliti, ali kada popije, ... jednom prilikom podigao me rukom i drugom me udario te me bacio u dalj bez ikakvog truda, ujutro me pitao „reci mi tko ti je to napravio?“, rekao sam mu „pao sam““.¹⁷⁵ Da nije Paddyeve nemilosrdne naravi, teško je zamisliti kakva bi bila Operacija Crusader ili stav Osovine prema Britancima. Prema vojnom dnevniku koji je Paddy lakonski ispunio¹⁷⁶:

Skupina napustila Jalo Oasis stigla do Wadi Tameta i slabo i neučinkovito zadržana talijanskim zrakoplovstvom na putu. Napustili LRDG u 1830 sati, vratili se u 03:00 sati. Skupina je potom vraćena u Jalo. Rezultati:

(a) Bombe su postavljene na 14 zrakoplova.

(b) 10 zrakoplova uništeno je tako što su uništeni instrumenti.

(c) Deponij bombi i odlagalište benzina su raznijeti.

(d) Izviđanje je napravljeno dolje do obale, ali su pronađene samo prazne kolibe.

(e) Razneseno je nekoliko telegrafskih stupova

(f) Neki Talijani su bili praćeni i kuća iz koje su izašli napadnuta je mitraljezom i vatrom iz pištolja, bombe su postavljene na nju i oko nje. Činilo se da stanovnika ima otprilike tridesetak. Šteta nanijeta nepoznata.

¹⁷² Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 82

¹⁷³ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 44

¹⁷⁴ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 90

¹⁷⁵ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 25

¹⁷⁶ Ibid 36

Primjedbe

Stražari su ljenčarili ii kada su se uzbunili potratili su mnogo metaka u pogrešno usmjerenoj paljbi.

"Izvjestaj je preveden kako bi se sačuvao izvorni govor."

Spomenuto je da je izvještaj ispunjen lakonski, a postoji i dobar razlog za to. Uzevši u obzir da rat ne pita za metode, tradicionalisti u vojsci sigurno ne bi mislili o Stirlingovoj skupini u najboljem svjetlu da su čuli pojedinosti. Kasnije će biti iznesene anegdote operacije. Poput točke b) kada je ponestalo eksploziva, Paddy se popeo i metcima uništio komandne ploče zrakoplova, kada je metaka ponestalo vezano za točku f) rukom je iščupao komandne ploče.¹⁷⁷¹⁷⁸¹⁷⁹ Proširujući točku f) nije tako da su došli na bazu kasnije već čim su se ušuljali u bazu nisu ništa vidjeli u mraku i vodili su se osvjetljenjem u vratima koje ih je dovelo do kuće u kojoj su se nalazili Njemački i Talijanski zrakoplovcima. Paddy je razvalio vrata i uperio Colt 45, a suputnici automatike, Avijatičari su bili zbunjeni i zaplašeni bradatim i raščupanim divljacima, Paddy je izjavio „Dobra večer“ i cijela je soba prešla u paniku, a komandos su ih sve likvidirali.¹⁸⁰¹⁸¹ Navedena situacija postavila je presedan. Nakon početnog šoka i shvativši da nisu razbojnici, Osovinski vojnici su ostali zatečeni kako se itko mogao provesti tako daleko iza granice. Ostali su zatečeni jer nikad nisu za tako nešto čuli ili se tome nadali i osjećali se potpuno sigurno u svojoj bazi. Iako su uništena 24 zrakoplova obučeni pilote koji su njima upravljali bilo je teže zamijeniti. Napad je popraćen velikom medijskom eksponacijom i Britanci na domaćem frontu su bili ohrabreni kao i Amerikanci koji su par dana ranije objavili rat Japanu i Njemačkoj.¹⁸² Kasnije su se Mayne i Stirling vratili u Jalo bez incidenta, a tjedan dana nakon toga 23 prosinca vratio se i poručnik Bill Fraser čiji je tim isto bio uspješan u raciji aerodroma u Agedabiji.¹⁸³¹⁸⁴ Fraserov tim je u 1830 napustio osmatračnicu i krenuo prema aerodromu jedan iza drugog izbjegavajući kamionska svjetla. Slučajno su aktivirali 2 zamke, ali bez posljedica. U 21:15 probili su vanjsku granicu

¹⁷⁷ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 81

¹⁷⁸ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 111

¹⁷⁹ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 43

¹⁸⁰ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 81

¹⁸¹ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 38

¹⁸² Ibid 39

¹⁸³ Ibid

¹⁸⁴ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 95

Agedabijskog zrakoplova, ali nisu mogli naći prvu metu sve do 00:05.¹⁸⁵ Prvi zrakoplovi bili su raštrkani, ali kasnije su naišli na hangare gdje su bili gusto zbijeni talijanski C.R.42.¹⁸⁶ Postavili su naboje na 37 letjelica i spremište Breda municije. Evakuirali su se u 00:55, ujedno kada su već četiri zrakoplova bila uništena. Količina razaranja je bila zapanjujuća i više nego planirana, iz DuVivierova dnevnika “čuli smo zaglušujuću riku koja je ledila krv u žilama i pretpostavili da je vatra prešla na spremišta bombi... iako smo već bili pola milje udaljeni osjetili smo stežući pritisak na plućima.”¹⁸⁷¹⁸⁸ U bijegu su im pomogla tri novopridošla britanska bombardera koja je privukla vatra, pa nitko nije niti primijetio komandose koji su se iskradali. U 00:45 sastali su se s LRDG i prevezeni u Wadi el Faregh, tamo su se sastali s Brigadirom Reidom. Reid je upitao Fräsera koliko su aviona „sredili“, Fraser mu je odgovorio da su uspjeli minirati svih 37, time je brigadir bio veoma zadovoljan i izjavio „ništa nas više ne može zaustaviti“.¹⁸⁹ Vratili su se u utvrdu u Jalo 23 prosinca u kasno poslijepodne i Stirling oduševljen vijestima koje su donijeli je organizirao slavlje i ranu Božićnu zabavu.¹⁹⁰¹⁹¹¹⁹² Tamo su održali kratak brifing na kojem je Tait iznio opservacije: postavljene su bombe na naizmjenične strojeve budući da su bili parkirani krilo do krila i da je 5 vojnika imalo samo 8 bombi po svakom, noć je bila topla te je zbog toga eksploziji trebalo samo 18 od predviđenih 30 minuta.¹⁹³ Nije bilo pojedinačne straže po avionu, ali su par ljudi spavali ispod teških bombardera, Stirling je upitao što su učinili sa spavačima na što je Tait odgovorio „nismo ih probudili“.¹⁹⁴¹⁹⁵ U usporedbi s Mayneovom misijom eliminacija meta(tehničke vrste) bila je za deset uspješnija (iako nisu bili Messershimitti), ali bez ikakvog krvoprolića. Nisu imali mnogo vremena za odmor, dva dana kasnije 25. prosinca krenuli su u drugi dio misije. Fraserovi ljudi su pošli napasti aerodrom kod Arae Philaenorum putujući s Lewesom u konvoju koji će se odvojiti i poći do Nofilije zapadno od Arae, Stirling i Mayne su krenuli prema Sirti i Tametu.¹⁹⁶ Mayne je ponovno postigao velik uspjeh uništivši 27 zrakoplova, potkopavajući Njemački moral jer je istoj eskadrili od 10 dana ranije ponovno

¹⁸⁵ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 41

¹⁸⁶ isto

¹⁸⁷ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 41

¹⁸⁸ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 117

¹⁸⁹ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 42

¹⁹⁰ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 87

¹⁹¹ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing.43

¹⁹² Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 118

¹⁹³ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 42

¹⁹⁴ Ibid 43

¹⁹⁵ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 116

¹⁹⁶ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 42

uništio zrakoplove. Stirling je ponovno naišao na prepreku, odnosno teško čuvanu bazu, Mayne si nije mogao pomoći ne likovati u usporedbi s 51 njegovog tima i 0 Stirlingovog.¹⁹⁷ Časnici su se vratili u utvrdu na Novu godinu i čekali povratak Lewesa i Fräsera.¹⁹⁸ Dan kasnije vratio se Lewesov konvoj koji je potvrdio Lewesovu smrt.¹⁹⁹²⁰⁰²⁰¹²⁰² Storie je iznio kako su uočili samo dvije letjelice na aerodromu i odlučili se regrupirati s Fraserovim timom, no naišli na Messerschmitta 110 koji je prišao nisko i otvorio paljbu i pogodio Lewesa u leđa. Kad je avion potrošio municiju, pokopali su Lewesa i napravili spomenik od puške i kacige s urezanim imenom.²⁰³²⁰⁴ Još se iščekivao Fraserov tim, i dva tjedna kasnije 12 siječnja primili su vijest da je osma armija pronašla Fräsera i njegov tim nakon što su pješaćili devet dana nakon neuspjeha u Areae Philaenorum. Dovedeni su u Kabrit bazu gdje su se nalazili ostali komandosi, kad su stigli saznali su da je Stirling promoviran u bojnika, a Mayne u kapetana, uz to oboje su bili predloženi za Distinguished Service Order; Military Cross za Fräsera i Military Medal za DuVivier i Taita.²⁰⁵²⁰⁶²⁰⁷²⁰⁸ Stirling je pošao u Kairo susresti se s generalom Auchinleckom koji je bio iznimno zadovoljan, trapavost operacije Crusader je prerasla u uspješnu ofenzivu koja je pogurala Rommela kroz Libiju; luka Tobruk je ponovno zauzeta; luka Bengazi osvojena i više od 300 Osovinskih zrakoplova uništeno, 90 za kojih je zaslužan SAS.²⁰⁹ Auchinleck nije propustio izraziti zahvalnost za doprinos komandosa i već odobrio nov pohod na luku Bouerat u Libiji par kilometara od Tameta, misija koja nije urodila plodom budući da nije bilo zrakoplova stoga su minirali radioprijamnike i spremišta goriva. Kad su se vratili uzeli su godišnji odmor kroz veljaču i ožujak dok su se obučavali novi komandosi, pretežito Francuzi koji su nosili gorku želju za osvetom nakon kapitulacije Francuske 18 mjeseci prije. U tom razdoblju formiraju se i danas prepoznatljive oznake jedinice; beretka sa značkom zapaljenog Excalibura s motom „Strike and Destroy“ koji

¹⁹⁷ Ibid 43

¹⁹⁸ Ibid 44

¹⁹⁹ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 92

²⁰⁰ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 122

²⁰¹ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 45

²⁰² Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 45

²⁰³ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 45

²⁰⁴ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 93

²⁰⁵ Ibid 98

²⁰⁶ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 45

²⁰⁷ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 8

²⁰⁸ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 125

²⁰⁹ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 45

Stirlingu nije bio po volji te predložio „Who Dares Wins“.²¹⁰²¹¹²¹²²¹³ Prateći uspjeh Britanaca tijekom zime, pustinjski rat je ponovno došao u pat tijekom ožujka. Auchinleck je pripremao obranu u Gazali a Rommel naprezao opskrbe jedinice ponovo se pripremajući za napad, Britanci nisu bili spremi za novu ofenzivu još sljedećih par mjeseci. Auchinleck željan uzvratiti Rommelu naredio je komandosima napad na niz Osovinskih aerodroma u području Benghazija, a Stirling će biti zadužen za napasti samu luku. Jalo utvrda je pala u ruke neprijatelja stoga su preselili komandni centar u Oazu Siwa.²¹⁴ Napustili su Siwa 15 ožujka spremajući se na put od 400 milja do Benghazija.²¹⁵²¹⁶ Mayneov tim odvojio se od glavnog konvoja i pošao napasti Berka pomoćni aerodrom; Fraser je pošao u Barce, a novi časnik poručnik Dodd do Slonte i Alston do glavnog aerodroma u Berki.²¹⁷²¹⁸ Fraser je naišao na samo jedan zrakoplov koji je uništio i par spremnika za popravke, Alston i Dodd nisu uspjeli u svom naumu kao niti Stirling koji je naišao na brojno brodovlje u Benghaziju, ali nije uspio osposobiti svoj gumeni čamac.²¹⁹²²⁰ Mayne je ponovno ispao junak uništivši 15 zrakoplova na Berka aerodromu.²²¹²²²²²³²²⁴ Tijekom proljeća 1942. Churchill je povećao svoj pritisak na Auchinlecka da razbije pat u Zapadnoj pustinji.²²⁵ Rommel i Auchinleck majstori strategije odugovlačili su čekajući prvi potez onog drugog, što je razgnjevalo Churchilla; vjerovao je da je Malta ugrožena od okupacije i poslao Auchinlečku telegram tražeći pomoć; naglasio je da bi to bila „katastrofa najveće magnitude za Britansko Carstvo“.²²⁶ Auchinleck je odgovorio na telegram naglašavajući da mu treba više vremena za formiranje pričuva; no posebno je razljutio Churchilla kad je odgovorio da će poslati veliku flotu do Malte u lipnju u periodu

²¹⁰ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 99

²¹¹ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 50

²¹² Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 8

²¹³ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 127

²¹⁴ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 105

²¹⁵ Ibid 108

²¹⁶ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 51

²¹⁷ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 109

²¹⁸ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 52

²¹⁹ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 109

²²⁰ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 136

²²¹ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 52

²²² Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 9

²²³ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 109

²²⁴ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 135

²²⁵ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 52

²²⁶ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 127

noći bez mjeseca (moonless night), Auchinleck najvjerojatnije nije htio da neprijateljske izvidnice uoče brodovlje). Churchill je postavio ultimatum: ili da pokrene ofenzivu protiv Osovine prije sredine lipnja ili da bude smijenjen komande.²²⁷²²⁸ Dok su se oni prepirali Rommel je pokrenuo ofenzivu 26 svibnja.²²⁹ Britanska obrana je odbila prvi napad i Churchill je obavijestio da opskrbni konvoj treba uskoro krenuti do Malte „Nema potrebe da naglašavam iznimnu važnost sigurnog dolaska naših konvoja ... siguran sam da ćete poduzeti sve potrebne mjere za omogućavanje zračne pratnje, posebice Beaufighteri, koji će biti upravljani sa sletišta što više moguće na zapadu.“²³⁰ Stirlingu je naloženo u Kairu da razvije plan koji će pomoći pri sigurnom prolazu dva račvasta konvoja iz Gibraltara i Aleksandrije do Malte.²³¹²³²²³³ Stirling je u Kairu postavio glavni stožer u luksuznom stanu svog brata (mjesto održavanja raskalašenih zabava prije godinu dana) i tamo postavio temelje svog najambicioznijeg plana do sad, uz pomoć Coopera i Seekingsa.²³⁴²³⁵ Odlučili su 13 lipnja povesti niz istovremenih napada na neprijateljske aerodrome u predjelu Benghazija, planirali su detaljno konzultirajući se sa zračnim fotografijama izvidnica, praveći pomoćne planove u slučaju nužde.²³⁶ Uspjeli su uništiti najmanje 27 zrakoplova, 20-30 avio-motora, 5 kamiona brojna spremišta goriva i nanijeti brojne civilne žrtve.²³⁷ Mayneova sreća je izbljedila i po prvi put nije uspješno završio misiju. Kad je pokušao sabotirati pomoćni Berka aerodrom, neprijatelj se uzbunio zbog preranog napada Francuskog tima na glavni Berka aerodrom. Francuzi su minirali 14 zrakoplova, a njegov tim samo 1 prije nego je započeo kaos.^{238 239 240}

241

²²⁷ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing.43

²²⁸ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 125

²²⁹Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 142

²³⁰ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing.53

²³¹ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing.53

²³² Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 142

²³³ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 125

²³⁴ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing.53

²³⁵ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 162

²³⁶ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing.53

²³⁷ Ibid 55

²³⁸ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 137

²³⁹ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 54

²⁴⁰ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing.9

²⁴¹ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 140

Njemačka ofenziva ponovno je pomela velik uspjeh krajem lipnja i potisnula Britance 150 milja istočno. Rommel je zauzeo Tobruk i planirao doći u Egipat. Kraljevska Mornarica je evakuirala iz Egipta, i Britanci u Kairu uništavali dokumente prije nego Nijemci stignu.²⁴²²⁴³²⁴⁴ Sterling je poslao ljude u Kabrit, a sam je pošao u Kairo saznati kako mogu biti od pomoći; tamo je saznao kako je većina konvoja odaslanog u Maltu uništen osim dva broda koja su dostavila potrebne zalihe napadnutim trupama.²⁴⁵ Stirling je izložio uspjeh svoje jedinice MEHQ (Middle Eastern Headquarters) u brojkama, 143 uništena zrakoplova u zadnjih šest mjeseci (navodno više, ali Stirling je smanjivao broj po svakoj misiji za 10% zbog točnosti procjene). Oficiri MEHQ nisu mogli sakriti impresioniranost budući da su postizali bolji prosjek od najboljih borbenih eskadrila, uz to što su i onemogućili brojna spremišta benzina, baza za popravak i spremišta bombi.²⁴⁶ Postojale su glasine da su Nijemci dali nadimak Stirlingu „Fantomski Bojnik“ zbog sposobnosti da se uvuče neprimijećen, posije razdor i nestane bez traga.²⁴⁷²⁴⁸²⁴⁹ Nijemci su počeli pooštavati mjere svjesni prijetnje jer do kraja lipnja L Detachment upao je na najvažnije Njemačke i Talijanske aerodrome u širini 300 milja borbenog područja barem jednom ili dvaput.²⁵⁰ Obrambeni mehanizmi su se pooštavali i čak iako su imali prednost odlučio je da treba promijeniti taktiku. Mayne je predložio Stirlingu da bi trebalo omogućiti džipove za transport u budućnosti; Stirling je to prihvatio i preuzeo 15 Američkih džipova Willie Bantam, instalirao desetak Vickers K strojnica²⁵¹²⁵² iz zastarjelog Gloster dvokrilca²⁵³ koje su bile montirane naprijed i nazad²⁵⁴ sposobni za ispaljivanje 1200 metaka u minuti²⁵⁵, u osnovi zrakoplov s tla samo s preciznijim ciljanjem, više takvih džipova u konvoju spriječilo bi nagle sabotaže misije iznenadnim pojavljivanjem

²⁴² Ibid 142

²⁴³ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 162

²⁴⁴ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 61

²⁴⁵ Ibid

²⁴⁶ Ibid

²⁴⁷ Ibid 62

²⁴⁸ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 150

²⁴⁹ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 42

²⁵⁰ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 144

²⁵¹ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 163

²⁵² Warner, P., 2014. *S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces*. Class War. 62

²⁵³ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 144

²⁵⁴ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 10

²⁵⁵ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 62

zrakoplova kao u prošlosti. Nova misija pala je na 3. srpnja i krenuli su iz Kabrita za Qaret Tartura.²⁵⁶²⁵⁷²⁵⁸ Tamo su se sastali i 6. srpnja i razdvojili se; mete su bile niz aerodroma na Egipatskoj obali 50 milja iza njemačkog fronta u El Alameinu sinkronizirane s ofenzivom 9. Australijske divizije i 1. afričke divizije.²⁵⁹ Francuski tim kretao bi se obalom, Fraser i Francuz Jordan dva aerodroma u Fuki, a Stirling i Mayne krenuli prema Bagoush aerodromu, istom onom iz misije u studenom u kojoj su doživjeli potpuni fijasko.²⁶⁰²⁶¹ Komandosi su postigli različite rezultate; Fraser je naišao na snažno čuvanu bazu, stoga se povukao; Jordan je isto naišao na otpor i uvjerio Talijanskog stražara da je saveznik sa svojim dobrim poznavanjem Njemačkog, prije toga uspio je aktivirati naprave na osam 109F-ova dok Talijani nisu uočili varku i lakše ranili jednog Francuza iz njegova tima; Francuz iz drugoga tima postigao je velik uspjeh s izviđanjem ceste između Fuke i Galala i zarobio par Talijana, od kojih je jedan otkrio da je glavna borbena baza Osovine²⁶² El Daba; Mayne i Stirling su krenuli u prepad Bagoush baze, Mayne je sa svojim timom krenuo u dvije ture i nakon svake se vratio dati izvještaj dok je Stirlingov proučavao cestu razmišljajući o sigurnosti postavljanja blokade; nije ju postavio jer je rizik otkrivanja grupe bio prevelik zbog samo jednog kamiona; Mayne je postavio detonatore i uništio 22 zrakoplova, ali ostali se nisu uspjeli aktivirati zbog vlažnog fitilja,. Spremali su se priznati neuspjeh i povući se, no Stirling je odlučio otvoriti izravnu vatru s džipova na parkirane avione s postavljenim Vickers K strojnicama i osobno uništiti 37 zrakoplova pretežito tal. CR 42 i Njemačke 109.²⁶³ Taj događaj natjerao je Stirlinga na ponovno razmatranje taktike; sredinom srpnja dobio je memorandum MEHQ Operation Instruction No. 99 u kojem je naglašeno „prioriteti svrstani po važnosti su tvornice tenkova, tenkovi, letjelice, voda, gorivo; upotrijebit ćete vlastitu prosudbu ... pri odabiru meta ... i mogućnosti uspješnog napada“²⁶⁴ Stirling je odgovorio na Instrukciju vlastitim memorandumom Nove taktike gdje je iznio svoje opservacije potrebne za zaobilazanje poboljšanih obrambenih metoda: „*Masovni napad džipovima poništio bi korisnost stražara na individualnim zrakoplovima i zahtijevao obranu granice, koja se u*

²⁵⁶ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 143

²⁵⁷ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 63

²⁵⁸ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 164

²⁵⁹ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 63

²⁶⁰ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 145

²⁶¹ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 63

²⁶² Ibid

²⁶³ Ibid 66

²⁶⁴ Ibid 68

prošlosti pokazala lakom za probiti. Dvije alternativne metode napada; uz malu skupinu krećući se neopaženu; ili masovni napad na vozilima – natjerali bi neprijatelja da oklijeva o dva načina obrane. Kombinacija patrole granice i pojedinačnih čuvara zrakoplova bila bi neekonomična.“²⁶⁵ Nisu gubili vrijeme i već 23 srpnja proveli test nove taktike na Sidi Hanesih. Ušli su u dvije kolone džipova i otvorili vatru sa zapaljivom i samo-osvjetljavajućom municijom i time otkrili svoj položaj, ali stražari su bili iznenađeni i kasnije reagirali. Samo u srpnju novim taktikama uništili su 86 zrakoplova i 36-45 vozila.²⁶⁶ Početkom kolovoza evakuirali su iz svoje baze jer su postojale glasine da su Talijani okupirali Siwu i intenzivno tražili odgovorne za Sidi Haneish.²⁶⁷ Pri dolasku u Kairo saznali su da je Churchill smijenio Auchinlecka i zamijenio ga generalom Haroldom Alexanderom, a kao novog zapovjednika Osme armije postavio generala Montgomeryja koji je planirao novu ofenzivu krajem listopada s početkom na Alamein frontu.²⁶⁸²⁶⁹

Operacija

Bigamy

Novi zapovjednik Osme armije general Montgomery bio je zabrinut da će Afrika Korps biti dodatno ojačana konvojima sa zalihama koji su plovili prema lukama Tobruk i Benghazi.²⁷⁰ Zamislio je da L Detachment u partnerstvu s Middle East Commandosima i Special Boat Section (SBS) napadnu Benghazi dok će zajedničke sile komandosa i pješastva istovremeno napad na Tobruk.²⁷¹²⁷²²⁷³ Stirling je bio užasnut planom, koseći se sa svim načelima i taktikom L Detachementa. Oni su bili namijenjeni za prepade na maloj razini, brzo gerilsko ratovanje, a operacija *Bigamy* je bila velika i nezgrapna sastojeći se od 200 ljudi i par Honey tenkova.²⁷⁴ Skorašnja operacija podsjetila ga je na neučinkovitost Layforcea i česte katastrofalne ishode. Stirling ništa nije mogao protiv odluke MEHQ i nevoljko se počeo pripremati za misiju zakazanu za 13 na 14 rujna. Benghazi je prošao kako je Stirling

²⁶⁵ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 68

²⁶⁶ Ibid 70

²⁶⁷ Ibid

²⁶⁸ Ibid

²⁶⁹ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 163

²⁷⁰ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 71

²⁷¹ Ibid

²⁷² Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 164

²⁷³ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 179

²⁷⁴ Ibid

predvidio, neuspješno: široka kolona bila je zaskočena pri ulazu u grad i u žurbi se povukla u sklonište, ona vozila koji se nisu uspjeli povući na vrijeme, bila su izrešetana od neprijateljskih aviona. U zaklonu su se regrupirali i njevali rane ozlijeđenima, ali budući da su mnoga vozila bila uništena, medicinski časnik morao je izvršiti brzu trijažu i odabrati ljude koji su sposobni za put i prepustiti četvero koji nisu mogli podnijeti put Talijanima.²⁷⁵²⁷⁶ Pri povratku u Kairo Stirlinga su promovirali u Potpukovnika (najvjerojatnije da ga umire zbog kaosa koji su morali pretrpjeti i jer im je još bio potreban, iako mu je titula obećan još prije ako se Bigamy pokaže kao uspješna²⁷⁷).²⁷⁸²⁷⁹ U tom trenutku L Detachment dobio je status pukovnije (regiment, kada se danas govori u medijima ili knjigama o SASu najčešće se upotrebljuje taj izraz).²⁸⁰ Pukovnija je fragmentirana na: 1 Special Air Service od 29 časnika i 527 drugih rangova u četiri odreda: A pod zapovjedništvom bojnika Maynea; B pod Stirlingom; C Francuski odred i D Special Boat Section.²⁸¹²⁸²²⁸³²⁸⁴ Ofenziva Britanske Osme armije kod El Alameina i invazija Anglo-Amerikanaca u Francuskoj Sjevernoj Africi vodile su pustinjski-rat prema kraju, s neizbježnim porazom za Rommela i Talijane. Osovina je bila uhvaćena u klinč u siječnju 1943, s Osmom armijom prilazeći s istoka i Prvom armijom preko Tunisa.²⁸⁵ Stirling je zatražio provesti još jednu operaciju prije kraja rata u Sjevernoj Africi. Bio je motiviran željom da osigura mjesto Sasa u sljedećoj fazi rata, kao i zadati novi udarac Rommelu, no najviše ga je motiviralo suparništvo s Mayneovim A odredom, koji je uspio postići velike žrtve na štetu Nijemaca bez velikih žrtava sa svoje strane u periodu do zadnjeg Božića. Stirling je predložio napasti Nijemce dok se pokušaju povući u Tunis, izviđajući postoji li mogućnost da se Rommel usprotivi na Mareth liniji, koju je izgradio kao obrambenu granicu još u počecima rata.²⁸⁶²⁸⁷²⁸⁸ Stirlingova patrola sastala se s Augustinom Jordanom i

²⁷⁵Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 177

²⁷⁶ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 72

²⁷⁷ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 201

²⁷⁸ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 178

²⁷⁹ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 74

²⁸⁰ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown.178

²⁸¹ ibid

²⁸² Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 73

²⁸³ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 200

²⁸⁴ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 11

²⁸⁵ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 75

²⁸⁶ Ibid 77

²⁸⁷ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 188

²⁸⁸ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 211

pod zapovjedništvom HQ Raiding Forces.³⁰⁰³⁰¹³⁰²³⁰³ Mayne je proveo nove treninge probirajući kandidate sastojeći se od marševa po pustinji i uz i niz brda, ti marševi su katkad znali trajati i po 24 sata. Uz fizički trening uveo je i specijalizirani za operatore bren strojnica, puškaše i grenadire; uz to svaka trupa imala je minobacački, inženjerski i signalni odjeljak. Svaka od tri trupe bila je podijeljena u dvije jednake pod-trupe pod zapovjedništvom razvodnika.³⁰⁴ Cilj je bilo organizirati svaku pod-trupu kao malu efikasnu jedinicu koja je sposobna sama sebi biti podrška u raznim situacijama. Zarobljavanje označava kraj Stirlingove vojne karijere, sve osim one honorarne. Nekoliko puta je pokušao umaći Nijemcima i gotovo uspio da bi ga na kraju prebacili u čuveni dvorac Colditz,³⁰⁵ vojni zatvor maksimalne sigurnosti, otkuda je bilo gotovo nemoguće pobjeći.³⁰⁶³⁰⁷³⁰⁸³⁰⁹ Stirling će ondje u zarobljeništvu dočekati kraj rata i pomagati kasnije obavještajnoj jedinici u Colditzu.³¹⁰ Kasnije u životu bavit će se privatnom vojnom kompanijom bez većeg uspjeha i pokretanjem hvalevrijednog Capricorn Africa Society 1949.³¹¹³¹²; neprofitna organizacija koja se borila protiv rasne diskriminacije i za prava Afričkih ljudi koji su do tad bili pod kolonijalnom vladavinom. Proglašen je viteзом 1990, a 2002. podignut mu je kip u Škotskoj kraj obiteljskog imanja Keir.³¹³³¹⁴ Kao što je već spomenuto odlaskom Davida Stirlinga s eksperimentalne vojne scene njegovo mjesto popunjava Paddy Mayne koji je preuzeo vodstvo 1SAS odreda, a brat Davida Stirlinga William osniva novi 2SAS odred iz 62. Commando jedinice iz SZ Afrike.^{315 316} Nešto kasnije 1SAS će se prepoloviti na Special Raiding Squadron (SRS) pod vodstvom Maynea i na Special Boat Squadron (SBS) pod vodstvom Earla Jellicoea. SBS će biti bazirani kod Haife i s Grčkim svetim odredom upadati na okupirane Mediteranske i Egejske otoke; SRS će u srpnju

³⁰⁰ Ibid

³⁰¹ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 206

³⁰² Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 11

³⁰³ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 224

³⁰⁴ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 83

³⁰⁵ <https://www.britannica.com/biography/David-Stirling/> pristup ostvaren 17.9.2020.

³⁰⁶ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 199

³⁰⁷ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 11

³⁰⁸ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 299

³⁰⁹ Warner, P., 2014. *S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces*. Class War. 86

³¹⁰ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 15

³¹¹ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 243

³¹² Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 395

³¹³ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 243

³¹⁴ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 395

³¹⁵ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 11

³¹⁶ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 245

1943. predvoditi operaciju Husky, odnosno invaziju Sicilije i napadati neprijateljske položaje duž Mediteranske obale i kontinentalne Italije.³¹⁷ Williamow 2SAS bio je službeno inauguriran u svibnju 1943 u Alžiru, ali nastavio djelovati na Sardiniji, Siciliji i kopненоj Italiji.³¹⁸³¹⁹ Krajem 1943 SRS je ponovno preimenovan u 1SAS i s 2SAS postavljen pod nadležnost I. Airborne Divison; Početkom 1944. SAS je promoviran u brigadu i nakon ožujka povučen s Talijanskog fronta u Britaniju.³²⁰ Brigada je formirana u Ayrshire pod zapovjedništvom Brigadira Roderick McLeoda.³²¹³²²³²³³²⁴³²⁵ U ranim danima brigade zapovjednik 2SAS William Stirling daje ostavku uvjeren kako se SAS ponovno koristi u krivu svrhu i ideja njegovog brata ignorira.³²⁶ Nekadašnja specijaliziranost i posebna vrijednost SASa polako je nestajala kako su se ljudi koristili za Komando jurišne odrede u Siciliji i Italiji, a sad su bili nešto malo drukčiji od konvencionalnih padobranaca. William je vjerovao da je koncept malih sabotažnih grupa izgubljen i prepustio mjesto potpukovniku Brianu Franku.³²⁷³²⁸ Novi tip otvorenih operacija komandosa na kopnu Europe privukao je pažnju njemačkog vrha; Hitler daje naredbu da uhvaćene komandose treba na licu mjesta strijeljati, a zbog posebne učinkovitosti SASa, dana je posebna odredba da se uhvaćeni predaju Gestapu koji će ih ispitati i zatim „bez milosti istrijebiti“.³²⁹³³⁰

Pomoćne	operacije	Dana	D
----------------	------------------	-------------	----------

Sas je bio na čekanju do invazije Normandije u lipnju 1944. Još jednom nije ostvario svoj potencijal budući da SHAEF (Supreme Headquarters army expedition force) i 21. Army Group zaslužni za operaciju Overlord, nisu htjeli primiti izravne naredbe od SAS unatoč

³¹⁷ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 11

³¹⁸ Ibid 12

³¹⁹ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 245

³²⁰ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 12

³²¹ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 224

³²² Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 142

³²³ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 12

³²⁴ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 248

³²⁵ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 169

³²⁶ Ibid 142

³²⁷ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 225

³²⁸ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 13

³²⁹ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 155

³³⁰ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 14

velikom iskustvu brigade; 21. Army Group čak je i blokirala djelovanje SASa dok Overlord ne počne.³³¹³³²³³³³³⁴ SAS je dobio upute u kratkim crtama: dok traje Overlord, imaju spriječiti da Njemačka pojačanja stignu do fronta.³³⁵ Pola brigade je upotrijebljeno a Ostatak je čekao u pričuvi; nakon Dana D proveli su niz operacija iza neprijateljskih granica koje su poremetile Njemačku opskrbu i komunikaciju i tako onemogućile velik broj neprijateljskih trupa. U početku invazije provodili su tajne upade preko fronta, preko granice ili padobranom; postavili privremene baze u šumama u okolici i svu zalihu dobivali zračnim putem i surađivali s lokalnim pokretima otpora.³³⁶³³⁷³³⁸³³⁹ Provodili su operacije s visokim stupnjem rizika budući da nisu mogli skupiti najtočnije podatke uz to što im je sigurnost bila narušena budući da su se skrivali u neprijateljskom području odsječeni od pojačanja. Usprkos tome proveli su niz uspješnih operacija poput Operacije Houndsworth koja je provedena između Dana D i 6 rujna 1944 od strane 144 časnika i 1SAS u kojoj su onemogućili željezničke pruge između Lyonsa i Chalonsur-Saona; Dijona i Pariza; Le Creusot i Neversa u 22 navrata i zadali 350 Njemačkih vojnih žrtava.³⁴⁰³⁴¹³⁴²³⁴³ U isto vrijeme odvijala se Operacija Bulbasket³⁴⁴ koju su predvodili 56 vojnika 1SASa i 3 vojnika Phantom Patrol (GHQ Liaison Regiment, posebna Britanska izviđačka jedinica priključena operaciji Overlord) koja se odvijala južno od Chateauroux-a i postigli velik uspjeh, ali su bili izdani i 36 ljudi je poginulo prije zračne evakuacije početkom kolovoza.³⁴⁵³⁴⁶³⁴⁷ U ranom lipnju odvijala se Operacija Dingson,³⁴⁸ pothvat u kojem je surađivalo 150 ljudi iz Francuskog SAS bataljuna s 3000 Maquisa

³³¹ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 225

³³² Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 140

³³³ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 257

³³⁴ Warner, P., 2014. *S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces*. Class War. 181

³³⁵ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 140

³³⁶ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 225

³³⁷ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 15

³³⁸ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 263

³³⁹ Warner, P., 2014. *S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces*. Class War. 187

³⁴⁰ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 225

³⁴¹ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 143

³⁴² Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 258

³⁴³ Warner, P., 2014. *S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces*. Class War. 182

³⁴⁴ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 14

³⁴⁵ Macintyre, B., 2016. *Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War*. Crown. 223

³⁴⁶ Mortimer, G., 2011. *The SAS in World War II: An Illustrated History*. Osprey Publishing. 143

³⁴⁷ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 259

³⁴⁸ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service (Vol. 116)*. Osprey Publishing. 14

(maquisards, Francuski pokret otpora, ime dobio od franc. maquis busenje, u kojem su se skrivali), njihovu baza bit će teško napadnuta pa će se grupa raspršiti 18 lipnja.³⁴⁹³⁵⁰

Operacije nakon Dana D i privođenje rata kraju

Krajem 1944. pokrenuta je Operacija Tombola³⁵¹ u kojoj su se članovi 2SAS pridružili Talijanskim partizanima i ostali sve dok Italija nije bila oslobođena.³⁵²³⁵³³⁵⁴³⁵⁵ Dok je 2SAS ostao u Italiji ostatak SASa pridružio se lokalnim pokretima otpora diljem Europe. U travnju 1945. dobili su značajno pojačanje u svojim odredima kada su im se priključili vojnici iz oslobođene Belgije, SAS stoga formira Belgijski odred, odnosno 5SAS.³⁵⁶³⁵⁷ Prvog dana svibnja 1945. 1SAS i 2SAS poslani su u Norvešku nadgledati predaju 300,000 Njemačkih vojnika, a u isto vrijeme Belgijski, odnosno 5SAS bavio se protu-obavještajnim poslom u Danskoj i Njemačkoj.³⁵⁸ Do kraja rata u Europi 8. svibnja 1945. prema statistikama brigada je pretrpjela 330 žrtava, a ranila ili ubila 7,733 neprijatelja i zarobila gotovo 23,000.^{359 360} Iako je rat u Europi bio dovršen, rat s Japanom bio je u punom zamahu i postojao je ozbiljan plan akcije protiv Carstva. Naime Brigadir Calvert zamijenio je brig. McLeoda koji je premješten u Indiju i bio stručnjak u gerilskom ratovanju i prodiranju na daljinu, vještine koje je stekao iza Japanskih frontova u Burmi. On je sada zapovijedao SASom i planirao novu turu u jugoistočnoj Aziji protiv Japana.³⁶¹³⁶²³⁶³ Sa završetkom rata u Europi David Stirling bio je oslobođen iz zatvora u Colditzu i planirao je s SASom operacije protiv Japana duž Mandžurske željezničke linije.³⁶⁴³⁶⁵ Bivši brigadir McLeod je bio Ravnatelj vojnih operacija

³⁴⁹ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 262

³⁵⁰ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 187

³⁵¹ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 15

³⁵² Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 287

³⁵³ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 196

³⁵⁴ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 298

³⁵⁵ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 197

³⁵⁶ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 135

³⁵⁷ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 15

³⁵⁸ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 15

³⁵⁹ Ibid

³⁶⁰ Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing. 186

³⁶¹ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 15

³⁶² Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 298

³⁶³ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 296

³⁶⁴ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 15

³⁶⁵ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 235

u GHQ New Delhiju i željno iščekivao SAS na Istoku.³⁶⁶ Planovi su prekinuti nakon Japanske predaje u kolovozu nakon upotrebe atomske bombe.

SAS poslije II. Svj. Rata

Nakon završetka rata, Britanska vojska više nije bila ovisila od, niti tolerirala „privatne vojske“ poput SASa i stoga vrlo brzo rasformira SAS Brigadu.³⁶⁷ Također je raspustila 1SAS, 2SAS i sjedište HQ SAS 8 listopada 1945.³⁶⁸³⁶⁹ Belgijski odred 5SAS prepušten je brig. Calvertu Belgijske vojske, pripadnici tog odreda služiti će u Korejskom ratu i ratu u Belgijskom Kongu prije proglašenja nezavisnosti.³⁷⁰ Sličnu sudbinu pretrpio je i Francuski SAS, odnosno 3 i 4SAS 1 listopada 1945. stavljeni su u nadležnost Francuske vojske i preimenovan u 2. i 3. RCP (Régiment de Chasseurs Parachutistes).³⁷¹³⁷²³⁷³ Prolaziti će brojna strukturiranja, spajanja i odvajanja odreda i služiti će u ratu u Francuskoj Indokini i borbi protiv Viet-Minha ignorirajući svoj dotadašnji način ratovanja i boreći se poput konvencionalnih zračno-pješadijskih trupa. Nakon rata u Grčkoj i poraza Njemačke Grčka komunistička organizacija/narodno oslobodilačka armija ELAS pokušala je silom zauzeti vlast.³⁷⁴³⁷⁵ Izbio je krvav građanski rat između Grka koji su se do nedavno zajedno borili protiv stranih okupatora tijekom rata. Britanija je poslala svoje vojnike kao pojačanje legitimnoj vladi. Već spomenuti Greek Sacred Squadron i određeni ljudi iz Special Boat Service, koji su već jednom surađivali u operacijama protiv Nijemaca i Talijana na istočnom Jadranu prvi su poslani smiriti situaciju. Kada više nije bilo potrebe za njihovim radom SBS je vraćen u Englesku i slično svojoj braći raspušten, kao što su i Grci raspustili svoj odred nakon neutraliziranja ELAS.

³⁶⁶ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 15

³⁶⁷ Ibid 16

³⁶⁸ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 315

³⁶⁹ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 308

³⁷⁰ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 16

³⁷¹ Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown. 314

³⁷² Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 16

³⁷³ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 308

³⁷⁴ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 17

³⁷⁵ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War.139

21. Special Air Service Regiment

Neće dugo proći prije nego vojni vrh shvati potencijal eksperimentalnog rata. Ratni ured/War office (danas ministarstvo) oformio je odbor za Taktično istraživanje tijekom 1946. koji je imao razmatrati mogućnost uporabe commando, SAS i sličnih jedinica u budućim Europskim sukobima.³⁷⁶ Oni su u svojim rezultatima zaključili kako bi takve jedinice imale svoju ulogu, iako su naišli na značajne napore na promjenu mišljenja od starijeg kadra na vrhu redovne vojske. Predložili su da Royal Marines budu odgovorni za kratkoročno i površno probijanje granice uz podršku vojnika koji su specijalizirani za commando ratovanje, a dugoročno i duboko prodiranje izvršit će SAS odred kao dio Teritorijalne vojske pod zapovjedništvom narednika prve klase.³⁷⁷ Tom odlukom odred (regiment) je integriran u „order of battle“ Britanske vojske, odnosno vojnu hijerarhiju oružanih snaga i dobio dozvolu povećati osoblje do 10000 ljudi. Provedena je duboka rasprava, ali se odlučilo za ime 21st SAS Regiment, s glavnim zapovjednikom potpukovnikom Brian Franksom bivšim zapovjednikom 2SAS, kada je službeno inaugurirana 1 siječnja 1947.³⁷⁸

Malajski

izviđači

U travnju 1948. komunisti organiziraju ustanak u Malaji pod vodstvom Chin Penga³⁷⁹ (danas Malezija) počevši s nizom ubojstava.³⁸⁰ Nakon odluke Međunarodnog kongresa u Kolkati, deset bataljuna gerilskih snaga povuklo se u Malajsku džunglu s preostalim oružjem od rata protiv Japana odlučni suprotstaviti se Europskom kolonijalizmu.³⁸¹³⁸²³⁸³ Redovna vojska Britanije s 6 bataljuna Gurkha angažirano je u ratu u džungli. U srpnju 1948 formirana je Ferret Force antiteroristička jedinica za operacije u Malaji.³⁸⁴³⁸⁵ Sastojala se od Iban Dyak

³⁷⁶ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 17

³⁷⁷ Ibid

³⁷⁸ Ibid

³⁷⁹ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 320

³⁸⁰ <https://www.britannica.com/topic/Special-Air-Service> /pristup ostvaren 17.9.2020.

³⁸¹ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 18

³⁸² Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 320

³⁸³ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 261

³⁸⁴ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 19

³⁸⁵ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 335

trekera s Bornea i bivših članova Force 136 (britanska obavještajna agencija na Dalekom istoku). Jedan od časnika Force 136 bio je bojniki Dare Newell, koji će kasnije postati pobočnik 22SASA i tajnik SAS Organizacije. Ferret Force (eng. Ferret-tvor, što je davalo sliku prirode operacije, a ujedno i ime lakog terenskog vozila³⁸⁶) bila je kratkog vijeka, ali iznimno uspješna, iako je rasformirana jer je vojno osoblje bilo potrebno drugdje, jedinica je pokazala izrazitu potrebu za specijalnim snagama u regiji. Do '50-ih godina 20. st. Komunizam se naglo širio i dobivao na snazi; stoga je Vrhovni zapovjednik na Dalekom Istoku Gen. Sir John Harding pozvao već spomenutog Mike Calverta s njegovog časničkog položaja u Hong Kongu.³⁸⁷³⁸⁸³⁸⁹ Calvert je tad bio smatran među najvećim stručnjacima gerilskog ratovanja koji je služio u Britanskoj vojsci; Calverta su bili degradirali u činu s brigadira na bojnika nakon raspuštanja brigade 1945. Na Hardingovu zamolbu pošao je u šestomjesečnu ophodnju zahvaćenog Malajskog područja i formirao plan u dvije točke³⁹⁰:

- a) Prvi dio sastojao se u izvlačenju stanovništva iz zabačenih sela u zaštićene palisade uz strogu provjeru kretanja i zaliha hrane. To se trebalo poduzeti u namjeri kako bi se gerilcima/komunističkim teroristima uskratila potreba za hranom i skloništem i time ih spriječilo u namjeri da prisiljavaju civile silom.
- b) Drugi dio bilo je stvaranje posebnih snaga koje bi živjele u džungli, lovile komuniste i „osvajala srca domorodaca“³⁹¹, tehnika koju danas široko prakticiraju vojnici.³⁹²

Hardingov Zapovjednik operacija General Sir Harold Briggs pokreće prvu fazu plana u lipnju 1951. i evakuira 410 seljaka; Calvert potom dobiva dozvolu oformiti posebnu jedinicu kojoj je nadjenulo ime Malayan Scouts (Special Air Service). Postoji razlog zašto je dao to ime u zagradi, Calvert je u Izviđačima uvidio mogućnost oživjeti SAS u Redovnoj vojsci. U početku Calvert je okupio 100 dobrovoljaca u novoj bazi odreda u Johori; kojima su bili pridruženi članovi Ferret Force, Force 136, SOE (obavještajna agencija Uprava za specijalne operacije), Chinditi, SAS iz vremena rata i neki dezerteri Francuske legije stranaca iz Francuske Indokine kao i volonteri i brojnih drugih jedinica u aktivnoj službi u Malaji.³⁹³³⁹⁴ Calvertu je

³⁸⁶ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 347

³⁸⁷ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 18

³⁸⁸ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 328

³⁸⁹ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 249

³⁹⁰ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 18

³⁹¹ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 327

³⁹² Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 288

³⁹³ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 19

³⁹⁴ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 323

nedostajalo kadra stoga je poslao zamolbu Londonu da pošalju 21SAS odred koji je stigao u siječnju 1951.³⁹⁵ Calvert se vratio u Hong Kong i angažirao Kineske prevoditelje i još Chindita koji će pomoći u prikupljanju podataka; od tamo je prešao u južnu Rodeziju sastati se s bivšim članovima SASa iz ratnog razdoblja i odabrao par volontera. Novi odred bit će podijeljen na 'A' Squadron sastojeći se od prvih 100 volontera; 21SAS bit će baza za Malajske izviđače kao 'B' Sqn. I Rodezijski vojnici 'C' Sqn.³⁹⁶ 'A' je operirao u regiji Ipoh dok su 'B' i 'C' trenirali u Johori.³⁹⁷³⁹⁸ Calvert je unio u novu jedinicu slične ideje koje je nekad inovirao Stirling poput vježbi u kojima su: vježbali šuljanje i praćenje tako što su se dva vojnika međusobno pokušala pronaći u gustoj i obrasloj travi naoružani zračnim puškama i zaštićeni samo maskama za mačevanje³⁹⁹⁴⁰⁰; posudili su čamce na napuhavanje od Američkih snaga za vježbanje riječnih operacija; uz to Calvert je pionir tehnika za zračnu opskrbu trupa u gustoj džungli pomoću Kraljevske mornarice i RAF helikoptera; kako bi proveo svoju ideju 'osvajanja srca domorodaca' postavio je medicinske skupine koje bi posjećivale urođenička sela. Njegovi ljudi naučili su živjeti i raditi s domorodcima i uz pomoć Iban treкера postali stručnjaci u terenskim zanatima.⁴⁰¹ Naporan rad i život u negostoljubivim uvjetima uzeli su danak na Calvertovo zdravlje i transportiran je u Britaniju u teškom stanju kasnije u 1951.⁴⁰² Zamijenio ga je potpukovnik John Sloane, časnik koji se nedavno vratio iz Koreje i koji je uveo disciplinu među Malajske izviđače jer su neki od volontera bili hirovitog ponašanja do tad.⁴⁰³ Pod njegovim vodstvom djelovali su kao jurišna skupina u periferiji džungle. Početkom veljače 1952. izviđači su se preselili na Tajlandsko-Malajsku granicu surađujući s Field Force Police, Gurkhama i Royal Marine Commando osobljem. Tamo su prvi put isprobali tehniku 'skakanja u drveće' koja se sastojala od skoka padobranom u visoko drveće, dopuštajući da krošnja zahvati kupolu padobrana, na što bi se skakač oslobodio opasača i spustio se na zemlju užetom.⁴⁰⁴⁴⁰⁵ Ova metoda je brža i sigurnija nego Stirlingovi pokušaji u pustinji, jer nakon skoka nema rizika od neprijatelja da pronađe padobran, budući da je čvrsto zapetljan u visokim krošnjama, i još važnije nema potrebe zakopavati padobran i na to gubiti

³⁹⁵ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 19

³⁹⁶ Ibid

³⁹⁷ Ibid

³⁹⁸ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 324

³⁹⁹ Ibid 338

⁴⁰⁰ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 19

⁴⁰¹ Ibid

⁴⁰² Ibid

⁴⁰³ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 331

⁴⁰⁴ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 19

⁴⁰⁵ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 314

vrijeme kao i izložiti se neprijateljskoj patroli dok se zakopava padobran (op.a.) Ta tehnika često se upotrebljavala tijekom cijele Malajske krize. U proljeće 1952. Malajski izviđači formirani su u 22SAS odred i time postali prvi odred Teritorijalne vojske koji je postao odred Regularne vojske.⁴⁰⁶⁴⁰⁷

22SAS

22SAS naslijedio je 4 odreda i sjedište Malajskih izviđača. Do kraja 1957. Malajska teroristička kampanja bila je gotovo završena i Malaja je prestala biti kolonija Krune do samog kraja kolovoza iste godine⁴⁰⁸, SAS je u to vrijeme samo provodio rutinske misije duboko u džungli kako bi ugušio posljednje znakove pobune.⁴⁰⁹

22SAS

u

Omanu

Drevni sultanati Muscat i Oman na istočnom rubu Arapskog poluotoka zapali su u pobunu Sultanovoj vladavini koja se održavala još od srednjeg vijeka zaprijetili su plemići Omana i njihovi sljedbenici koji su bili poduprti Američkim naftnim interesima i susjednom monarhijom Saudijske Arabije.⁴¹⁰⁴¹¹⁴¹² Do uvođenja SASa u 1958. pobuna je trajala već četiri godine, a pobunjenici su nesmetano djelovali iz sigurnosti Jebel Akhdar (Zelena planina) u Dhofar gorju.⁴¹³ Britanija nije imala posebnih dužnosti prema Sultanu samo ugovor kako će pružiti časnike za trening njegovih Baluchi plaćenika iz Pakistana i Afganistana. Britanska vlada je jasno obznanila u srpnju 1957. kako nema namjeru poslati veći broj Britanskih vojnika u Oman; no očigledno je bilo da pobunjenici nikad neće biti uklonjeni iz njihovog 2,5 km⁴¹⁴ visokog utočišta bez vanjske pomoći (britanske).⁴¹⁵ Zapovjednik sultanskih snaga potpukovnik David Smiley poslao je zamolbu za više od 2 bataljuna s preporukom da jedan od njih bude padobranski, komandosi Kraljevskih marinaca ili SAS jedinica, koja je

⁴⁰⁶ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 19

⁴⁰⁷ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 330

⁴⁰⁸ Ibid 290

⁴⁰⁹ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 21

⁴¹⁰ Ibid

⁴¹¹ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 359

⁴¹² <https://www.britannica.com/topic/Special-Air-Service> /pristup ostvaren 17.9.2020.

⁴¹³ Ibid

⁴¹⁴ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 271

⁴¹⁵ Ibid

odbijena.⁴¹⁶ Poslani su samo Life Guards, Trucijalni Omanski izviđači, REME i korpus Royal Signals za pomoć sultanatu. Nakon sastanka u Omanu između veterana gerilskog ratovanja bojnika Kitsona i novog zapovjednika 22SAS, dogovoren je premještaj odreda 22SAS iz Malaje u Oman u studenom 1958. do prosinca pratit će ih drugi odredi i štab operacija.⁴¹⁷⁴¹⁸ Komandosi su djelovali noću i uspjeli probiti utvrdu Jebel Akhdar, koordinirajući se s drugim odredima 22SAS zauzeo je Jebel u siječnju 1959. i protjerao pobunjenike.⁴¹⁹⁴²⁰ Taj događaj natjerao je vladu da promisli vrijednost 22SAS, u tome kako su uspjeli tamo gdje konvencionalna vojska ne bi bilo pustinja ili džungla. Prvi put od svoje formacije 22SAS bio je pozvan u Britaniju (Whitehall, sjedište vlade) na raspravu o njegovoj budućoj ulozi.^{421 422}

Integracija SAS-a u Redovnu vojsku

Slijedio je period konsolidacije dok je vojska provodila reforme istaknute u Sandy's Review o budućnosti moderne vojske.⁴²³⁴²⁴ Dok su se reforme odvijale 22SAS bio je smješten u sjedištu u Malvernu u Worchestershire kratko vrijeme prije nego su premješteni u vojarnu Bradbury Lines u Herefordu 1960.⁴²⁵⁴²⁶⁴²⁷ Nov odred SASa osnovan je u 1959., 23rd Special Air Service Regiment (Volunteers) započet u Finsbury vojarnama u Sjevernom Londonu i potom preseljen u Solihull Birmingham.⁴²⁸ Odred je u početku formiran od Reserve Reconnaissance Unit (RRU) koja je imala ulogu razviti i podučiti metode bijega i izbjegavanja. RRU bio je nasljednik M19 ratnog odjela koji se bavio sličnim metodama u potrebi dohvaćanja oborenih pilota iza neprijateljskih granica.⁴²⁹⁴³⁰ Pri povratku u Britaniju 22 SAS surađivao je i trenirao

⁴¹⁶ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 21

⁴¹⁷ Ibid

⁴¹⁸ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 360

⁴¹⁹ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 21

⁴²⁰ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 366

⁴²¹ Ibid 374

⁴²² Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 21

⁴²³ <https://www.nationalarchives.gov.uk/cabinetpapers/themes/policy-reviews.htm#:~:text=From%20the%20mid%2D1950s%20defence,nuclear%20weaponry%20as%20a%20deterrent.>

⁴²⁴ <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402398908437373?journalCode=fjss20>

⁴²⁵ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 21

⁴²⁶ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 372

⁴²⁷ Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 307

⁴²⁸ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 21

⁴²⁹ Ibid

⁴³⁰ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 374

s 2 TA(Teritorijalna vojska) odjela i prenio im svoje terensko znanje, a 21 i 23 SAS surađivali su s bivšim Malajskim izviđačima.

Operacije na Borneu i u Adenu

Krajem 1962. komunistički gerilci, koje je podržao indonezijski diktator Sukarno, započeli su pobunu u Britanskom dominionu Borneu.⁴³¹ Sukarno je planirao proširiti Indonezijski utjecaj koristeći pritisak i silu⁴³² po potrebi diljem otoka u regiji.⁴³³ Pukovnik Woodhouse apelirao je ministarstvu obrane o potrebi intervencije SASa. U početku pobunu su suzbili Gurkhe prebačeni zrakom, Kraljičini Highlanderi, i 42. Royal Marines iz Singapura, ali prijetnja aneksije nije jenjavala stoga je bila zatražena SAS intervencija.⁴³⁴ Viši britanski časnik na Borneu General bojnik Sir Walter Walker, šef Gurkha toplo je pozdravio ideju o mogućnosti aktivacije SAS odreda kao sakupljača informacija i kao LRRP (Daleku izvidničku patrolu).⁴³⁵⁴³⁶ Malajska federacija koja je uključivala dio Bornea proglasila se 1963. i Sukarno je pokazao otvorenu namjeru destabilizirati novu državu.⁴³⁷⁴³⁸ Jedan 22SAS odred stiže u Borneo početkom siječnja 1964. i ubrzo obnavlja prijateljstvo sa saveznicima iz Malajske operacije, Iban tragačima. Drugi odred stiže u travnju nakon zimske obuke u Njemačkoj i Norveškoj. Za to vrijeme sredinom 1963. 22SAS i 'C' (Rodezijska skupina) odredi pripremali su se u Adenu, ali su se vratili u Englesku nakon raspada saveza između Rodezijske Federacije i Nyasalanda.⁴³⁹ Krajem 1963. Indonezijska redovna vojska uočena je kako prelazi granicu. Uočili su ih četveročlane SAS izvidnice koje su nadzirale infiltracijske slabosti živjeli s domorodcima i slijedili 'srca i duše' politiku koja je već spomenuta i koja im je priskrbila veliku popularnost među lokalnim stanovništvom.⁴⁴⁰ Patrole bi se kretale u formaciji: glavnog izviđača, zapovjednika patrole, signalista i liječnika. Liječnik je bio opremljen 7.62mm GPMG i Bren-om, a ostali 5.56 M16 i SLR.⁴⁴¹⁴⁴² Razumna odluka budući

⁴³¹ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 23

⁴³² Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War. 291

⁴³³ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 396

⁴³⁴ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 23

⁴³⁵ Ibid

⁴³⁶ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 396

⁴³⁷ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 23

⁴³⁸ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 396

⁴³⁹ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 24

⁴⁴⁰ Ibid

⁴⁴¹ Ibid

da je liječnik najvažniji član grupe i neće se izlagati nego pružiti daleku podršku teškom strojnicom (op.a.). Istovremeno oko tisuću kilometara zapadno i sjeverno novo krizno žarište se aktiviralo. Aden je bio Britanska kolonija još od 1939. lociran na južnom vršku Arapskog poluotoka u današnjem Jemenu. Njegov položaj vojno je značajan budući da je mogao nadzirati južni ulaz u Crveno More i posljedično Sueski kanal, čije je postojanje osvojilo nekoliko ratova onom pod čijom se kontrolom nalazio. U ranoj 1960 bio je podijeljen na Federaciju na jugoistoku i Protektorat na sjeveroistoku. Predsjednik Nasser i Ruski saveznici htjeli su se dočepati strateškog položaja kolonije.⁴⁴³ U rujnu 1962. vladar Jemena bio je svrgnut vojničkim pučem potaknutog Egipatskom politikom.⁴⁴⁴ Simpatizeri vođe sakupili su se u planinama na Jemensko-Adenskoj granici i priključili plaćenike svojim redovima kao i neke bivše članove SASa. Kako su Britanci bili zauzeti krizom na Borneu krajem 1963. vodeći rat u džungli, Egipćani i Jemenci potaknuti Ruskim financijerima iskoristili su priliku i posijali neslogu u Adenu.⁴⁴⁵ U početku su samo naoružavali brdska plemena u Jebel Radfan gorju i pružili im instruktore.⁴⁴⁶ Federalna redovita vojska Adena uz Britansku pomoć nije uspjela otkloniti pobunjenike. Početkom 1964. zapovjednik 22SASa stigao je u Aden provesti obuku i zatražio Rodezijski odred. Ministarstvo obrane odobrilo je zahtjev za pomoći i poslalo odred u Aden gdje su se formirali u 'Radforce' sastojeći se od 45 RM komandosa, s 'B' kompanijom, 3. padobranskim odredom, kraljevskim tenkovskim odredom, kraljevskim konjaničkim streljaštvom i kraljevskim inženjerskim odredom.⁴⁴⁷ Radforceu je kasnije pridruženo dva FRA bataljuna i SAS odred; krajem travnja 1964.⁴⁴⁸ Radforce je krenuo u ofenzivu. Plan im je bio zauzeti 2 bitna položaja na Radfan brdu; jedan će zauzeti komandosi drugi Paras (padobranski odred). Članovi SASa infiltrirali bi 2 baze noću, zauzeli ih i obilježili markerima kako bi naveli padobrance da se spuste na pravo mjesto. SAS operacija nije pošla po planu jer su ih uočili. Uspjeli su se izvući tijekom žestoke paljbe potpomognuti zračnom i artiljerijskom podrškom, ali su izgubili zapovjednika patrole i signalista koje su kasnije otkrili neprijatelji odrubili im glave i izložili.⁴⁴⁹ Smrt i postupanje sa spomenutim vojnicima izazvala je komešanje u Britaniji ne samo zbog uznemiravajućih okolnosti jer su

⁴⁴² Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 402

⁴⁴³ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service* (Vol. 116). Osprey Publishing. 24

⁴⁴⁴ Ibid

⁴⁴⁵ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 390

⁴⁴⁶ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service* (Vol. 116). Osprey Publishing. 24

⁴⁴⁷ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 390

⁴⁴⁸ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service* (Vol. 116). Osprey Publishing. 24

⁴⁴⁹ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 395

članovi obitelji aktivnog odreda smatrali da su na treningu na Salisbury čistini.⁴⁵⁰ Vrlo lako je moguće da operacija bila blackops naravi koja je služila Britanskom političkom interesu(op.a.). U svibnju se odred nakratko vratio u domovinu prije nego su ga ponovno uveli u Borneo. Sljedećih dvije godine to će biti redovita pojava prvo rat u džungli u Borneu potom rotacija u pustinju u Aden, članovi odreda šalit će se kasnije nazivajući to razdoblje 'Happy Time'.⁴⁵¹ Sredinom 1964. Britanija je započela s ofenzivom koju su predvodili SAS provodeći prepade preko Indonezijske granice, koja je u početku bila ograničena na udaljenost od oko 5km, a kasnije povećana na 20km. Kopnena artiljerija oslabila je područje, a potom pješaci SAS provodili 'shoot and scoot'⁴⁵² (otvorili vatru i brzo se evakuirali, dugoročno slabeći otpor; drukčije navedeno u referenci James Short, autor je upotrijebio krivi izraz op.a.).⁴⁵³ Početkom 1965. situacija je eskalirala s više tura SAS intervencija. Na konferenciji u Tokiju, Predsjednik Sukarno proglasio je kako Indonezijski vojnici imaju svako pravo biti u sjevernom Borneu, budući da Malajska Federacija više nije postojala i da ga stanovnici ondje podržavaju.⁴⁵⁴ Još od prošle godine Britanija je promijenila politiku u vezi sukoba. Pobjedila je Radnička vlada Harolda Wilsona koja je obećala povući se 'istočno od Sueza', međutim tajnik obrane Denis Healey provodio je oštrije metode.⁴⁵⁵ Ovlastio je Zapovjednika operacija Walter Walkera da zapovijedi snagama da probiju Kalimantan u agresivnoj operaciji naziva 'Claret'.⁴⁵⁶ Claret je bio početak blackops operacija SASa, kontrola politike iz sjene specijalnim snagama. S Claret operacijom SAS će nositi rat neprijatelju, a ne samo remetiti opskrbu i transport. Postojanje Claret bilo je tajno, „nisam mogao reći svijetu o tom“ spomenut će Healey „stoga sam to trebao tajiti od Parlamenta“.⁴⁵⁷ U početku držala se udaljenost od 3 km, a kasnije se povećalo na 10 km. Operacija Claret oformila je tzv. Killer Groups koje su prelazile granicu i destabilizirali nakupljanja Indonezijske vojske i tako ih natjeravali na povlačenje i ne zadržavanje na granici.⁴⁵⁸ U prosincu svrgnut je general Sukarno i zamijenjen generalom Suhartom tijekom vojnog puča.⁴⁵⁹ Nakon preuzimanja vlasti

⁴⁵⁰ Ibid

⁴⁵¹ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 24

⁴⁵² Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 399

⁴⁵³ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 24

⁴⁵⁴ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 396

⁴⁵⁵ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 402

⁴⁵⁶ Ibid 403

⁴⁵⁷ Ibid

⁴⁵⁸ Taillon, J.P.D.B., 2001. The evolution of special forces in counter-terrorism: The British and American experiences. Greenwood Publishing Group. 29

⁴⁵⁹ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 407

Suharto je u svibnju sljedeće godine započeo mirovne pregovore s Malezijom.⁴⁶⁰ Suharto je pokušao iskamčiti višak teritorija, međutim D odred nije imao oružanih sukoba.⁴⁶¹ Svrgavanjem Sukarna završava kriza na Borneu s vojnim žrtvama od samo 130 Britanskih vojnika. Tajnik obrane Healey će se pohvaliti: „kako se isti broj ljudi strada na prometnicama za Bank Holiday⁴⁶² vikenda“. Healey će smatrati Borneo najvećim uspjehom svojeg mandata. Autor i bivši operativac Asher iznosi kako je to bila pobjeda za Stirling-Lewes koncept u kojem male skupine djeluju s maksimalnom učinkovitošću; Calvert-Woodhouse princip 'srca i umova' i zadnja potvrda uvjerenja da je čovjek snažniji od stroja. Healey je komentirao: „kako su Amerikanci pokušali osvojiti Vijetnam bombardiranjem, .. milijuni su poginuli i izgubili su.. Borneo kampanja bila je jedna od najuspješnijih uporaba vojne sile u povijesti svijeta“⁴⁶⁴

Sjeverna Irska i borba protiv terorizma

Nakon žestokih sukoba na Borneu i Adenu, 22 SAS prošao je kroz fazu intenzivnog treninga i organizacije time što se ojačala povezanost s Teritorijalnim vojskama 21SAS i 23SAS.⁴⁶⁵ Ujesen 1969 22SAS upao je u višestoljetni sukob koji dijeli Irsku.⁴⁶⁶ Pojačavajući animozitet između Katoličke manjine i Protestantske većine u Ulsteru prerastao je u pobune u kolovozu;⁴⁶⁷ vrijedi napomenuti kako je sukob bio više političke nego vjerske naravi, odn. džerimandering⁴⁶⁸ favoriziranje glasačke skupine određene demografije postavljanjem krojenih izbornih jedinica.⁴⁶⁹ Teško je ukazati na krivca budući da su obje skupine pridonosile neredima, policija je pozvana i nije ih uspjela smiriti, stoga je zatražena vojna intervencija. Neprijateljstvo je polako raslo i obje strane počele su gomilati oružje, a situacija je dodatno eskalirala nakon shizme Irske Republikanske Armije na ortodoksne Marksiste i Republikanske Provizioniste.⁴⁷⁰ Vojska je ujesen pronašla velike zalihe oružja i municije u

⁴⁶⁰ isto

⁴⁶¹ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 408

⁴⁶² ibid

⁴⁶³ Bank Holiday je drugi naziv za praznike u zemljama krune, budući da banke tada ne rade

⁴⁶⁴ ibid

⁴⁶⁵ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing.27

⁴⁶⁶ Ibid

⁴⁶⁷ <https://www.britannica.com/topic/Special-Air-Service> /pristup ostvaren 17.9.2020.

⁴⁶⁸ <https://www.britannica.com/topic/gerrymandering>

⁴⁶⁹ Ibid

⁴⁷⁰ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 27

Katoličkom dijelu Belfasta, a u Protestantskom dijelu nisu uspjeli provesti pretres, iako su postojale indikacije za isto ponašanje, zato što Unionistički političari, koji su tada bili na vlasti odbile zahtjev. U to vrijeme ponovno će se aktivirati Ulster Volunteer Force, Protestantski pandan IRA.⁴⁷¹ Dijelovi 22SAS prebačeni su u Ulster i opremili bazu u Protestantskom području East Down. Morali su prekinuti operacije na neko vrijeme budući da su se vratili u Oman spriječiti formiranje gerilskih jedinica koje je financirao Irak i koje su djelovale na Musandum poluotoku. Za te kampanje razvit će se još jedna od SAS legendi kada je 10 operativaca uspjelo potisnuti napad 250 gerilaca u Bitci kod Mirabata.⁴⁷²⁴⁷³ U gotovo jednom desetljeću u kojem je SAS bio odsutan iz domovine, IRA je neumorno radila u svojim ubilačkim i bombaškim pohodima, što ih je stavilo visoko na listi prioriteta. Premijer je priopćio 6 siječnja 1976. kako će aktivirati SAS na granici južnog Armagha, zbog povećanog nasilja, situacija je bila kritična tako da je aktiviran cijeli odred.⁴⁷⁴⁴⁷⁵ Iako su već djelovali u Irskoj ovo je bilo prvo priopćenje javnosti o vojnoj aktivnosti. SAS će u Ulsteru naići na propagandu, stekli su značajnu reputaciju te se njihova aktivnost služila za potpirivanje paranoje od strane Irskih medija koji su tvrdili kako oni djeluju iz sjene u svakoj vojnoj akciji.⁴⁷⁶⁴⁷⁷ Ira će upotrebljavati fraze poput 'crna propaganda' i 'fantomska ubilačka skupina'. Propagandi blaćenja SASa nije pomogla redovna vojska s očitim prikazom nesposobnosti, budući da se kasnije sudilo nekim Britanskim vojnicima nakon što su pucali na civile sa zaplijenjenim IRA oružjem iz automobila bez tablica i nakon što je Britanski vojnik ukrao auto za vrijeme intersektaških sukoba s auto bombama te tako postao žrtva.⁴⁷⁸ Te tragične događaje propagandisti Republikanaca preinačili su da prikažu strašne zločine SASa koje su počinili kako bi prišili IRA. Pogreška u čitanju karti dovela je članove 22 SAS u Eire prelazeći granicu republike Irske što je dovelo do međunarodnog incidenta poznatog kao Flagstaff hill incident⁴⁷⁹, tada su mediji prikazali kako je to dokaz djelovanja ubilačkih skupina diljem republike, a ne samo u Ulsteru⁴⁸⁰. Poseban Kriminalni Sud u Dublinu oslobodit će ih krivnje nakon što se tim izjasni o pogrešci.⁴⁸¹ SAS će okaljati svoju povijest

⁴⁷¹ Ibid

⁴⁷² Ibid

⁴⁷³ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 424

⁴⁷⁴ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 28

⁴⁷⁵ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 443

⁴⁷⁶ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 28

⁴⁷⁷ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 458

⁴⁷⁸ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 28

⁴⁷⁹ Harnden, T., 2000. Bandit Country. Hodder & Stoughton 200

⁴⁸⁰ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 29

⁴⁸¹ Ibid

nekim činovima u Sjevernoj Irskoj. Do tad još nisu postali jedinica koja će sprječavati sukobe, nisu naučili kad otvoriti vatru, a kad ne. Negirali su pravila sukoba i otvoreno napali članove koji su bili teroristi ne razmišljajući o civilnim žrtvama u okolini. Scott Graham će izjaviti ono što su tada mislili stacionirani vojnici: “političari su ih natjerali da se bore protiv IRA s jednom rukom zavezanom iza leđa, da su odgovorni dali odriješene ruke „završili bi s IRA već par godina prije, ali nije nam bilo dopušteno da se borimo kako dotad, bez pravila, uvijek smo trebali držati glupi žuti karton i nikad nismo mogli pokazati inicijativu... IRA je mogla igrati koliko god prljavo je htjela, dok smo mi morali igrati prema prokl. pravilima“.⁴⁸² Van glavnog grada provedene su operacije koje su isto završile kontroverzno, SAS je upućao 23 godišnjeg Protestantskog državnog službenika Jamesa Taylora koji je bio s dvoje prijatelja na ladanju gađajući golubove.⁴⁸³ Taylor nije imao afilijaciju s teroristima već ga je usmrtilo držanje puške. Patric Duffy je ubijen 2 mjeseca kasnije u sličnim okolnostima, Duffy je bio oružnik PIRA (Privremena Irska republikanska armija) koji je posjetio kuću u Londonderryju zabilježenoj kao oružarnici IRA i koju je SAS promatrao.⁴⁸⁴ Procijenjeno je kako je dobio 12 metaka u leđa. SAS očevici tvrdili su kako se naglo okrenuo i proizveo prijeteće kretnje koje su indicirale da je pokušao izvući opasano oružje, međutim forenzička istraga opovrgnula je tu teoriju.⁴⁸⁵ Krajem 1978 SAS je bio odgovoran za 10 smrtnih slučajeva u Sjevernoj Irskoj, od kojih su troje bili civili. Već spomenuta propaganda se širila i gotovo svi stanovnici bili su uvjereni da je SAS poslan kao istrebljivački odred. Krajem desetljeća modus antiterorističkih operacija izmjenjuje se. Napušta se princip agresivnih zadataka u tajnosti i zamjenjuje dugotrajnim nadzorom meta i detaljnim prikupljanjem dokaza kako bi se postigla čvrsta sudska osuda.⁴⁸⁶ Mjesto aktivnosti cijelog odreda, većina je raspodijeljena na druge zadatke, a u provinciji je osnovana nova jedinica 'Ulster trupa'; trajni odred sastojeci se od 20 ljudi koji je aktivan i danas kao Royal Irish Regiment.⁴⁸⁷⁴⁸⁸ Tadašnji Zapovjednik SASa Billiere izjavit će : “Operacije u Irskoj prikazale su SAS najbolji vojni odred na svijetu kao okorjele ubojice, sposobne ubiti nedužne tinejdžere bez promišljanja, ali opet nesposobne budući da imaju problema sa snalaženjem na otvorenim cestama.,⁴⁸⁹

⁴⁸² Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 458

⁴⁸³ Ibid

⁴⁸⁴ ibid

⁴⁸⁵ ibid

⁴⁸⁶ Ibid 459

⁴⁸⁷ Ibid

⁴⁸⁸ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 29

⁴⁸⁹ Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin 459

Kriza u veleposlanstvu

Početak krize, ideologija operativaca i proces selekcije

Sas je ponovno dospio na naslovnice, ovaj put nakon što su 5 svibnja 1980. zauzeli Iransko veleposlanstvo u Knightsbridge u Londonu.⁴⁹⁰⁴⁹¹⁴⁹² Ovo je ujedno njihova najpoznatija misija, misija kada su službeno prikazani u svjetskoj javnosti; operaciju je pratilo više milijuna televizijskih gledatelja diljem svijeta. Nakon ove misije započet će SAS mitologija, filmovi, dokumentarci, knjige, igre, talk show gostovanja. Javnost će po prvi puta osjetiti misteriju koja prati specijalne snage. Nicat će mnoge legende i zabavne usporedbe međutim do tad i tada pukovniji (The Regiment) to će biti samo još jedan dan na poslu. Jedan od pisaca iz popisa literature Michael Asher, ekolog, povjesničar i operativac izjavit će: Nitko tko je u SASu ne zove to samo jednom riječi, sass, to se smatra svetogrđem; svatko tko je ikad služio nazivat će je isključivo the Regiment; jedan od razloga pisanja knjige bio je razbiti mit i prikazati operativce kao ljude od krvi i mesa, sposobne za pogreške, ali koji su jako dobri u onom što rade; ako tražite knjigu o superherojima ovo nije knjiga za vas.⁴⁹³ Smatram navesti ovu rečenicu prikladnom budući da svatko tko je ikad služio nema se potrebu dičiti time, to je samo posao i netko ga treba raditi. U nekim slučajevima čak niti najbliži članovi obitelji operativaca ne znaju čime se bave, samo da su u vojsci. Redovito se uklanjaju slike lica kod živih operativaca, ne samo zbog mogućeg sigurnog propusta naravno već i zbog elementa misterija. Svaki operativac nakon iscrpnog fizičkog treninga prolazi višednevno izbjegavanje patrole s minimalnim zalihama; u slučaju da ih patrola ne pronađe koristeći se psima tragačima, moraju se dragovoljno predati kako bi prošli kroz fazu prisilnog ispitivanja. Stres je snažan i često se može dogoditi da procuri informacija koja ne bi smjela, nakon čega padaju ispit bez drugih prilika. Iskusni operativci i psiholozi temeljito procjenjuju tip ličnosti i slabosti budućih operativaca; to su ljudi koji trebaju biti spremni primiti metak za domovinu. Zato ne smatram izjavu potpuno utemeljenom da članovi pukovnije samo sliježu ramenima na prošle operacije jer se trude prikazati u najboljem svjetlu.

⁴⁹⁰ Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing. 36

⁴⁹¹ Fremont-Barnes, G., 2012. Who Dares Wins: The SAS and the Iranian Embassy Siege. Osprey Publishing. 29

⁴⁹² Geraghty, T., 2012. Black Ops: The Rise of Special Forces in the C.I.A., The S.A.S., and MOSSAD. Pegasus Books 40

⁴⁹³ <https://www.eliteukforces.info/articles/michael-asher-q+a.php>

Veleposlanstvo je zauzeto krajem travnja od strane nepoznate separatističke grupacije. Cilj im je bio propagirati proteste protiv režima Ayatollah Khomeini⁴⁹⁴⁴⁹⁵ (bivši Iranski vlastodržac). Ponudili su pustiti zadržane zaposlenike veleposlanstva, novinare i policijskog službenika, nakon što Iranska vlada pusti na slobodu velik broj njihovih zatočenih drugova. Iranske vlasti potpuno su se oglušile na zahtjev, ne samo rezignirani već željni ideje 'mučeništva' osoblja u veleposlanstvu.⁴⁹⁶⁴⁹⁷ U početku su se pregovori policije i otmičara odvijali mirno, budući da su policijski službenici slijedili ustaljenu proceduru. Međutim 5. svibnja pregovori su eskalirali i teroristi su objavili kako će početi pogubljivati jednog po jednog taoca. Započeli su s Atašecom za medije Abbas Lavasanijem čije su tijelo bacili na stepenice van zgrade.⁴⁹⁸⁴⁹⁹⁵⁰⁰ Kada su vlasti uočile drastično pogoršanje, odlučili su angažirati SAS. Odlučili su da će se 8 operativaca spustiti užetom s krova sa stražnje strane veleposlanstva, potom detonirati prozore s nabojem na okvirima, ući u zgradu i neutralizirati prijetnju.⁵⁰¹⁵⁰²⁵⁰³ Za to vrijeme četvero drugih operativaca prići će s prednje strane zgrade preko združenih balkona i također ući preko prozorskih naboja.⁵⁰⁴⁵⁰⁵⁵⁰⁶ Prije nego su ušli upotrijebili su velike količine suzavca i šok granata (flash bang). Nakon što su granate prouzročile rastroj prošli su kroz veleposlanstvo koristeći H&K HP5⁵⁰⁷ (oružje po izboru dugi niz godina) kratke strojnice po potrebi. Uspjeli su spasiti sve preostale taoce i čak je pošteđen jedan terorist kojeg je sakrila taokinja.⁵⁰⁸ Ovdje je Sas dokazao kako posjeduje sposobnost prilagoditi se od provođenja operacija u udaljenim područjima svijeta u samom središtu Londona.⁵⁰⁹

⁴⁹⁴ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service* (Vol. 116). Osprey Publishing. 30

⁴⁹⁵ Fremont-Barnes, G., 2012. *Who Dares Wins: The SAS and the Iranian Embassy Siege*. Osprey Publishing. 17

⁴⁹⁶ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service* (Vol. 116). Osprey Publishing. 30

⁴⁹⁷ Fremont-Barnes, G., 2012. *Who Dares Wins: The SAS and the Iranian Embassy Siege*. Osprey Publishing. 26

⁴⁹⁸ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 34

⁴⁹⁹ Fremont-Barnes, G., 2012. *Who Dares Wins: The SAS and the Iranian Embassy Siege*. Osprey Publishing. 33

⁵⁰⁰ Geraghty, T., 2012. *Black Ops: The Rise of Special Forces in the C.I.A., The S.A.S., and MOSSAD*. Pegasus Books 233

⁵⁰¹ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service* (Vol. 116). Osprey Publishing. 30

⁵⁰² Fremont-Barnes, G., 2012. *Who Dares Wins: The SAS and the Iranian Embassy Siege*. Osprey Publishing. 44

⁵⁰³ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 32

⁵⁰⁴ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service* (Vol. 116). Osprey Publishing. 30

⁵⁰⁵ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 32

⁵⁰⁶ Fremont-Barnes, G., 2012. *Who Dares Wins: The SAS and the Iranian Embassy Siege*. Osprey Publishing. 44

⁵⁰⁷ Shortt, J., 1981. *The Special Air Service* (Vol. 116). Osprey Publishing. 30

⁵⁰⁸ Asher, M., 2008. *The Regiment: The Definitive Story of the SAS*. Penguin 38

⁵⁰⁹ *ibid*

Sas je proveo intervencije u Ratu u Bosni, Ratu na Kosovu i sprečavanje bunta u Makedoniji. U periodu od 1994. 1995. general poručnik Mike Rose bio je zapovjednik 22 SAS kao i Zapovjednik Specijalnih snaga (DSF) tijekom '80-ih.⁵¹⁰ Zapovijedao je Zaštitničkom silom Ujedinjenih Naroda (UNPROFOR) i provodio operacije u Bosni i Hercegovini.⁵¹¹ Trebala mu je pomoć izviđanja tzv. 'sigurnih lokacija' UN-a, koja su bila okružena vojnim snagama Bosanskih Srba. Pomoć su mu pružili A i D odred. Djelovali su u "civilu", odnosno preuzeli su odoru redovne vojske s prepoznatljivim plavim beretkama kako ne bi izazvali sumnju.⁵¹² Istražili su situaciju u zauzetim enklavama i procijenili stanje, odn. krivnju; ujedno su se opremili laserskim pokazivačima za slučaj da će biti potrebno navesti NATO zrakoplove da bombardiraju Bosanske Srbe na tlu. U Goraždu SAS operativan preobučan u UN vojnika, upucan je nakon što je kao dio patrole nadzirao aktivnosti Bosanskih Srba.⁵¹³ Mala SAS izvidnica je također ubačena u Srebrenicu ponovno predstavljajući se kao UN-ovi vojnici. Stigli su u 'sigurnu zonu' u kojoj je Danski UN bataljun "navodno" štitio stanovništvo i tisuće Muslimanskih izbjeglica od vojske Bosanskih Srba. SAS je namjeravao pokrenuti zračni udar, ali ih je u tome onemogućila UN-ova birokracija.⁵¹⁴ Naposljetku naređeno im je da se povuku nakon čega je Srebrenica pala u ruke Vojske Republike Srpske pod vodstvom generala Ratka Mladića.⁵¹⁵ Nakon zauzimanja Srebrenice proveden je genocid na približno 8000 civila⁵¹⁶, jedan od glavnih aktera Srebrenice Radovan Karadžić uspjeh će pobjeći i tek će biti uhvaćen 2008.⁵¹⁷ Istina je zataškana nakon što je zapovjednik trupe napisao niz novinskih članaka o tragediji, koje je Ministarstvo obrane povuklo na sudskom procesu 2002.⁵¹⁸ i tako spriječilo objavu.⁵¹⁹ Sas je ostao aktivan na Balkanu nakon Daytonskog sporazuma u prosincu 1995. surađujući s Američkom združenim zapovjedništvom specijalnih operacija (JSOC), pokušavajući uhvatiti ratne zločince na zahtjev Međunarodnog Krivičnog suda za bivšu

⁵¹⁰ Neville, L., 2016. The SAS 1983–2014 (Elite Book 211). Osprey Publishing 56

⁵¹¹ Ibid

⁵¹² Ibid

⁵¹³ Ibid

⁵¹⁴ Neville, L., 2016. The SAS 1983–2014 (Elite Book 211). Osprey Publishing 57

⁵¹⁵ Ibid

⁵¹⁶ Ibid

⁵¹⁷ Geraghty, T., 2012. Black Ops: The Rise of Special Forces in the C.I.A., The S.A.S., and MOSSAD. Pegasus Books 105

⁵¹⁸ <https://www.theguardian.com/uk/2002/jul/29/military.richardnortontaylor>

⁵¹⁹ Neville, L., 2016. The SAS 1983–2014 (Elite Book 211). Osprey Publishing 57

Jugoslaviju.⁵²⁰⁵²¹ U operaciji u srpnju 1997. uhvaćen je Milan Kovačević bivši gradonačelnik Prijedora koji se predao bez otpora,⁵²²⁵²³ a ubijen Simo Drljača⁵²⁴ nakon što je otvorio vatru na SAS u civilnoj odjeći.⁵²⁵⁵²⁶ Stevan Todorović uhvaćen je u studenom 1998.⁵²⁷ u sigurnoj kući u Srbiji; prevezen je preko Drine iz Srbije u Bosnu, potom prebačen u Zodiac gumenom čamcu i prevezen helikopterom van zemlje.⁵²⁸⁵²⁹ Kovačević i Drljača bili su predmet operacije Tango⁵³⁰ dok je za Galića bila pokrenuta operacija Ensue. Kovačević se tražio zbog organizacije sakupljanja Muslimana i zatvaranja u zloglasne kampove⁵³¹ Omarska, Keraterm i Trnopolje;⁵³² Drljača je bio bivši šef policije osuđen za etničko čišćenje Muslimana u Prijedoru i za pomoć ostalim ratnim zločincima pružajući im utočišta,⁵³³⁵³⁴ Todorovića se tražilo zbog etničkog čišćenja u Bosanskom Samcu.⁵³⁵ Na Kosovu 1999 D odred je prebačen kako bi navodio mogući NATO zračni udar i izvidio mogućnost prilaza u slučaju da budu upotrijebljene NATO kopnene snage, budući da se nedavno RAF Hercules koji je prevezio nekoliko „pinkia“ (kamufilirane Land Rovere) i SAS odred koji su trebali izvidjeti aerodrom Slatina, van glavnog grada Priština, srušio pri polijetanju sa Kukës zračne baze u Albaniji 11. lipnja 1999. u kojem se ozlijedilo nekoliko ljudi.⁵³⁶ Ovaj članak opisuje kako su stanovnici Albanije vadili operativce iz olupina; kada su ih upitali zašto ste riskirali živote, rekli su: „kako ih ne bi spasili kada su im došli pomoći.“⁵³⁷ Članovi G odreda prebačeni su u Kosovo iz Makedonije kako bi proveli značajne vojne operacije i pomogli u zauzimanju mostova potrebnih za veću NATO intervenciju.⁵³⁸ Ponovno kao i u Sjevernoj Irskoj onemogućavala se puna efikasnost pukovnije zbog internih političkih razloga, međutim dok je u Irskoj osuda

⁵²⁰ Neville, L., 2016. The SAS 1983–2014 (Elite Book 211). Osprey Publishing 58

⁵²¹ <https://www.britannica.com/topic/Special-Air-Service> /pristup ostvaren 17.9.2020.

⁵²² <https://www.eliteukforces.info/special-air-service/sas-operations/operation-tango/>

⁵²³ https://www.icty.org/x/cases/milan_kovacevic/cis/en/cis_kovacevic_milan_en.pdf

⁵²⁴ <https://www.heraldscotland.com/news/12314811.sas-kills-serbian-war-criminal-in-shoot-out/>

⁵²⁵ <https://www.eliteukforces.info/special-air-service/sas-operations/operation-tango/>

⁵²⁶ Neville, L., 2016. The SAS 1983–2014 (Elite Book 211). Osprey Publishing 58

⁵²⁷ <https://www.icty.org/?q=en/content/stevan-todorovi%C4%87>

⁵²⁸ Neville, L., 2016. The SAS 1983–2014 (Elite Book 211). Osprey Publishing 58

⁵²⁹ <https://www.eliteukforces.info/special-air-service/sas-operations/operation-ensue/>

⁵³⁰ <https://www.eliteukforces.info/special-air-service/sas-operations/operation-tango/>

⁵³¹ <https://www.eliteukforces.info/special-air-service/sas-operations/operation-tango/>

⁵³² <https://www.icty.org/x/cases/kovacevic/ind/en/kov-ii970313be.htm>

⁵³³ <https://www.eliteukforces.info/special-air-service/sas-operations/operation-tango/>

⁵³⁴ <https://www.icty.org/x/cases/kovacevic/ind/en/kov-ii970313be.htm>

⁵³⁵ <https://www.eliteukforces.info/special-air-service/sas-operations/operation-ensue/>

⁵³⁶ Neville, L., 2016. The SAS 1983–2014 (Elite Book 211). Osprey Publishing 58

⁵³⁷ <https://www.theguardian.com/world/1999/jun/13/johnhooper.theobserver#:~:text=Military%20sources%20said%20that%20members,serious%20leg%20injury%2C%20Nato%20said.>

⁵³⁸ Neville, L., 2016. The SAS 1983–2014 (Elite Book 211). Osprey Publishing 58

opravdana zbog ugrožavanja temeljne ljudske sigurnosti, prave razloge internog sabotiranja operacija u Jugoslaviji najvjerojatnije nećemo znati.

Zaključak

Nadam se da sam uspio prikazati povijest SAS-a i njihov način razmišljanja koji je uvjetovan borbama iz II. Svj. Rata. Iako danas Pukovnija (The Regiment) stoji na ramenima divova (Stirling, Lewes, Mayne, Seekings, Du Vivier, Tait i dr.) njen uspjeh može se pripisati visokoj sposobnosti prilagodbe danoj situaciji. Istina ta sposobnost nije došla iznenada, već su „ljudi od krvi i mesa“, kako bi se izrazio Asher, naišli na mnoge poteškoće i počinili mnoge pogreške, npr. Kampanja u Sj. Irskoj, međutim iz njih su naučili kako poboljšati svoje operacije i stvorili moderan kalup prema kojem se nastoje oblikovati specijalne snage diljem svijeta.

Bibliografija:

- Macintyre, B., 2016. Rogue Heroes: The History of the SAS, Britain's Secret Special Forces Unit that Sabotaged the Nazis and Changed the Nature of War. Crown.
- Asher, M., 2008. The Regiment: The Definitive Story of the SAS. Penguin
- Warner, P., 2014. S.A.S. - The Special Air Service: A History Of Britains Elite Forces. Class War.
- Shortt, J., 1981. The Special Air Service (Vol. 116). Osprey Publishing.
- Mortimer, G., 2011. The SAS in World War II: An Illustrated History. Osprey Publishing.
- Harnden, T., 2000. Bandit Country. Hodder & Stoughton
- Fremont-Barnes, G., 2012. Who Dares Wins: The SAS and the Iranian Embassy Siege. Osprey Publishing.
- Geraghty, T., 2012. Black Ops: The Rise of Special Forces in the C.I.A., The S.A.S., and MOSSAD. Pegasus Books
- Neville, L., 2016. The SAS 1983–2014 (Elite Book 211). Osprey Publishing

Članci:

- Taillon, J.P.D.B., 2001. *The evolution of special forces in counter-terrorism: The British and American experiences*. Greenwood Publishing Group.

Enciklopedijski članci

- <https://www.britannica.com/topic/gerrymandering> pristup ostvaren 17.9.20.
- <https://www.britannica.com/topic/Special-Air-Service> pristup ostvaren 17.9.2020.
- <https://www.britannica.com/biography/David-Stirling> pristup ostvaren 17.9.2020.

Mrežni izvori:

- <https://www.theguardian.com/world/1999/jun/13/johnhooper.theobserver#:~:text=Military%20sources%20said%20that%20members,serious%20leg%20injury%2C%20Nato%20said./> pristup ostvaren 17.9.20.
- <https://www.eliteukforces.info/special-air-service/sas-operations/operation-ensue/> / pristup ostvaren 17.9.20.
- <https://www.eliteukforces.info/special-air-service/sas-operations/operation-tango/> pristup ostvaren 17.9.20.
- <https://www.icty.org/x/cases/kovacevic/ind/en/kov-ii970313be.htm> pristup ostvaren 17.9.20.
- <https://www.theguardian.com/uk/2002/jul/29/military.richardnortontaylor> pristup ostvaren 17.9.20.
- https://www.icty.org/x/cases/milan_kovacevic/cis/en/cis_kovacevic_milan_en.pdf pristup ostvaren 17.9.20.
- <https://www.heraldscotland.com/news/12314811.sas-kills-serbian-war-criminal-in-shoot-out/> pristup ostvaren 17.9.20.
- <https://www.icty.org/?q=en/content/stevan-todorovi%C4%87> pristup ostvaren 17.9.20.
- <https://www.eliteukforces.info/articles/michael-asher-q+a.ph> pristup ostvaren 17.9.20.

- <https://www.nationalarchives.gov.uk/cabinetpapers/themes/policy-reviews.htm#:~:text=From%20the%20mid%2D1950s%20defence,nuclear%20weaponry%20as%20a%20deterrent>. pristup ostvaren 17.9.20.
- <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402398908437373?journalCode=fjss20> pristup ostvaren 17.9.20.
- <http://www.politicalcartoon.co.uk/cartoon-history/colonel-blimps-england/> pristup ostvaren 17.9.20.